

T.C
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

AİLE, EĞİTİMCİLER VE KENDİ BAKIŞ AÇILARIYLA
ÇOCUKLARIN MUTLULUĞU

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Fatma Nur ŞAHİN

Danışman
Doç. Dr. Ergin ERGİNER

Nevşehir
Haziran 2021

Fatma Nur ŞAHİN

Aile, Eğitimciler Ve Kendi Bakış Açlarıyla Çocukların Mutluluğu yüksek lisans tezi

Nevşehir 2021

T.C

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**AİLE, EĞİTİMCİLER VE KENDİ BAKIŞ AÇILARIYLA
ÇOCUKLARIN MUTLULUĞU**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

Fatma Nur ŞAHİN

Danışman

Doç. Dr. Ergin ERGİNER

Nevşehir

Haziran 2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmada tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde hazırlandığını beyan ederim. Bu çalışmada özü olmayan materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Tezi Hazırlayan

Fatma Nur ŞAHİN

“Aile, Eğitimciler ve Kendi Bakış Açılarıyla ocuk Mutluluğu ”adlı yüksek lisans tezi Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Fatma Nur şAHİN

Danışman

Doç. Dr. Ergin ERĐNER

Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Hasan Yavuzer (Bölüm Başkanı)

Doç. Dr. Ergin ERGİNER danışmanlığında Fatma Nur ŞAHİN tarafından hazırlanan “Aile, Eğitimciler ve Kendi Bakış Açılılarıyla Çocuk Mutluluğu “adlı çalışma jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../.....

JÜRİ

Danışman : Doç. Dr. Ergin Erginer

Üye : Doç. Dr. Hasan Yavuzer

Üye : Prof. Dr. Bahri Aydın

İMZA

Onay: Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun.../.../... tarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Lokman TANRIKULU

Enstitü müdürü

TEŞEKKÜR

Çalıőmalarım süresince hiçbir desteğini esirgemeyen aileme; fikirlerinden, bilim insanı kiőilięinden ve insaniyetinden çok Şey öğrendiğim hocam Doç. Dr. Ergin ERGİNER'e, lisans hayatımda başrol oynayan her türlü desteğini maddi manevi esirgemeyen sayın Doç. Dr. Hasan YAVUZER ve Dr. Öğr. Üyesi Hulusi YILMAZ hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

AİLE, EĞİTİMCİLER VE KENDİ BAKIŞ AÇILARIYLA ÇOCUK

MUTLULUĞU

Fatma Nur ŞAHİN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2021

Danışman: Doç. Dr. Ergin ERGİNER

ÖZET

Çocukların gelişim sürecinde ilk deneyimledikleri duyguların başında gelen mutluluk, çocuk gelişiminde olumlu bir gösterge olarak kabul edilmektedir ve özellikle okul çağındaki çocuklar için yaşamlarının her alanını olduğu gibi geleceklerini de etkileyecek bir öneme sahiptir. Literatürde ise çocuk mutluluğu, yetişkin ve ergen mutluluğu çalışmalarına oranla üzerinde daha az durulmuş bir alandır. Bununla birlikte mevcut çalışmaların pek çoğu da mutluluk kavramının aile ve çevre boyutlarına daha fazla odaklanmış bir görünümde dir.

Bu çalışmada çocuk mutluluğunun aile, eğitimciler ve çocukların kendi bakış açılarıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kolay örneklem yöntemine göre seçilen çocuklar, aileleri ve eğitim verenleriyle yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, örölü hale getirilen veriler sistematik bir şekilde yorumlanarak anahtar faktörler ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen sonuçlar aile ve eğitim verenlerin bakış açılarıyla çocukların kendi bakış açılarının mutluluk algıları yönünden benzer nitelikler sergilemiş ancak mutluluk kaynağı ya da göstergesi olan davranışların sonuçlarından beklentilerin farklılaştığı görülmüştür. Bununla beraber çocukların mutluluk davranışlarını oluşturan özelliklerin kaynağına bakıldığında çocuklar, sevgi ve saygı gördükleri, kendi kararlarını verebildikleri, kendilerini özgürce ifade edebildikleri, ödüllendirildikleri ve özgür oldukları durumları mutluluklarının kaynağı olarak algılamaktadırlar. Bu durum aile ve öğretmenlerin görüşleriyle de çelişmemektedir.

Anahtar kelimeler: Aile, çocuk, çocuk mutluluğu, öğretmen

CHILD HAPPINESS THROUGH FAMILY, EDUCATORS AND THEIR OWN PERSPECTIVES

Fatma Nur SAHİN

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department of Sociology, Master Thesis, Jun 2021

Advisor: Assoc. Dr. Ergin ERGİNER

ABSTRACT

Happiness, which is one of the first emotions that children experience in the development process, is considered as a positive indicator of child development and has an importance that will affect their future as well as every aspect of their lives, especially for school-age children. In the literature, child happiness is a less focused area than adult and adolescent happiness studies. However, most of the current studies seem to focus more on the family and environmental dimensions of the concept of happiness.

In this study, it was aimed to evaluate children's happiness from the perspective of family, educators and children. Face-to-face semi-structured interviews were conducted with children, their families and educators selected according to the easy sampling method, and key factors were revealed by systematically interpreting the knitted data. The results obtained showed similar qualities in terms of the happiness perceptions of the children's own perspectives with the perspectives of the parents and educators, but it was observed that the expectations differed from the results of the behaviors that were the source or indicator of happiness. However, when looking at the source of the characteristics that make up children's happiness behaviors, children perceive situations where they are loved and respected, can make their own decisions, express themselves freely, are rewarded and free as the source of their happiness. This situation does not contradict the views of the parents and teachers.

Keywords: Family, Child, Child Happiness, Teacher

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
KILAVUZA UYGUNLUK.....	ii
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

1.1 Problem Cümlesi	3
1.2 Araştırmanın Amacı	3
1.3 Araştırmanın Önemi	5

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mutluluk Kavramı.....	5
2.2. Çocuk ve Çocuk Mutluluğu	9
2.2.1. Çocuk Kavramı	10
2.2.2. Çocuk Gelişimi Açısından Çocuk Mutluluğu	11
2.3. Çocuk Mutluluğuyla İlgili Değişkenler	12
2.3.1. Çocuk ve Ebeveyn.....	12
2.3.2. Çocuk ve Aile.....	14
2.3.3. Çocuk ve Eğitim.....	17

2.3.3.1. İlköğretim	18
2.3.3.1 İlköğretim Çağındaki Çocuk ve Oyun.....	18
2.3.4. Çocuk ve Oyuncak	19
2.3.5. Çocuk ve Müzik	20
2.3.6. Çocuk ve Masal	21
2.3.6. Çocuk ve Uyku	22
2.3.7. Çocuk ve Doğa	23
2.3.8. Çocuk Gelişimi Açısından Çocuk Mutluluğunu Etkileyen Faktörler ...	24
2.3.8.1. Ebeveyn faktörü.....	25
2.3.8.2. Kardeş faktörü	26
2.3.8.3. Arkadaş faktörü	26
2.3.8.4. Oyun faktörü.....	27
2.3.8.5. Sağlık faktörü	28
2.3.8.6. Okul faktörü.....	30
2.3.8.7. Öğretmen ve Ödev faktörü	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Mutluluk Düzeyine Etkisine Dair Araştırmalar	34
3.2. Çocuk ve Mutlulukla İlgili Araştırmalar	37
3.3. Aile ve Çocuk Mutluluğuyla İlgili Çalışmalar	39
3.4. Eğitim ve Mutlulukla İlgili Çalışmalar	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE GEREKÇE

4.1. Araştırmanın Yöntemi.....	45
4.2. Çalışma Grubu	46
4.3. Veri Toplama Araçları	47

4.4. Verilerin Analizi	47
------------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

5.1. Aile Bakış Açısına Göre Çocuğun Mutluluk Davranışları	48
5.2. Mutluluk Göstergelerini Oluşturan Ev Dışı Davranış Özellikleri Nelerdir?.....	49
5.3. Aile Bakış Açısıyla Okulda Çocuk Mutluluğu	50
5.4. Öğretmen Bakış Açısıyla Sınıfta Çocuk Mutluluğu	52
5.5. Öğretmen Bakış Açısıyla Sınıf Dışında Çocuk Mutluluğu.....	53
5.6. Öğretmen Bakış Açısıyla Ailede Çocuk Mutluluğu	54
5.7. Öğretmen Bakış Açısıyla Çocuk Mutluluğunun Kaynakları	55
5.8. Çocuk Bakış Açısıyla Okulda Mutluluk	56
5.9. Çocuk Bakış açısıyla Okul Dışında Mutluluk.....	57
5.10. Eğitim Ortamlarına Yönelik Davranış Özellikleri Nelerdir?.....	57
5.11. Çocuk Bakış Açısıyla Mutluluğun Kaynağı	58

TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
--	-----------

EKLER.....	75
-------------------	-----------

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Aile Bakış Açısıyla Ev İçinde Çocuk Mutluluğu.....	48
Tablo 2. Aile Bakış Açısıyla Ev Dışında Çocuk Mutluluğu	49
Tablo 3. İlkokul Çocuklarının Eğitim Ortamlarında Davranış Özellikleri.....	50
Tablo 4. Aile Bakış Açısıyla İlgili Çocukların Mutluluk Kaynakları	51
Tablo 5. İlkokul Çocuklarının Sınıf İçi Davranış Özellikleri.....	52
Tablo 6. İlkokul Çocuklarının Sınıf Dışı Davranış Özellikleri.....	53
Tablo 7. İlkokul Çocuklarının Aileye Yönelik Davranış Özellikleri	54
Tablo 8. İlkokul Çocuklarının Mutluluk Kaynakları.....	55
Tablo 9. İlkokul Çocuklarının Sınıf İçi Davranış Özellikleri	56
Tablo 10. İlkokul Çocuklarının Sınıf Dışı Davranış Özellikleri.....	57
Tablo 11. İlkokul Çocuklarının Eğitim Ortamlarında Davranış Özellikleri.....	57
Tablo 12. İlkokul Çocuklarının Mutluluk Kaynakları.....	58

GİRİŞ

Çocuk gelişiminde çocukların mutluluğunu ve yaşam doyumlarını etkileyen faktörler hakkındaki çalışmalar daha çok çocukların psikososyal gelişimlerine dair çalışmalar içerisinde ele alınmıştır. Dolayısıyla çocuk mutluluğunun ve bu mutluluğun öznel iyi oluş şartları ile sosyal çevreden etkilenmesi daha ön plandadır. Çocukların mutluluk göstergeleri olarak değerlendirilebilecek davranışsal özelliklerinin, çocuk dünyasını oluşturan ebeveyn ve öğretmenlerin bakış açılarıyla ele alınması ise sık rastlanan bir durum değildir. Bu durumda çocukların mutluluk göstergeleri olan davranışlarının farklı ortamlarda ve farklı bakış açılarına göre değerlendirilmesi önem kazanmaktadır. Mutluluğun öznel iyilik hali olarak anlaşılması mutluluk davranışı sergileyen bireyin ya da çocuğun kişisel algı, değerlendirme ve bakış açısını öne çıkarır. Çocukların mutluluk kavramına dair algı, değerlendirme ve bakış açılarının kendi ifadeleriyle anlamlandırılması gerekmektedir. Diğer taraftan mutluluğun sosyal çevreden etkilenen bir olgu ya da duygu durumu olması ise çocukların sosyal çevrelerini oluşturan aile ve okul ortamlarının ve bu ortamları oluşturan kişilerin algı ve değerlendirmelerini de önemli kılmaktadır.

Çalışmanın amacını temelde çocuk, aile ve öğretmen bakış açılarına göre çocukların ev içinde ve dışında, sınıf içinde ve dışında mutluluk durumlarını gösteren davranış özelliklerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Bu özellikler aileler, eğitimciler ve çocukların kendi bakış açılarıyla ele alınarak değerlendirilmiştir.

Bu nedenlerle çocukların mutluluğunun aileleri, eğitim verenleri ve bizzat kendi bakış açılarıyla değerlendirildiği bu çalışmanın birinci bölümünde problem ana hatlarıyla ve yöntemsel olarak tanıtılmıştır.

İkinci bölümde mutluluk ve çocuk mutluluğuyla ilgili değişkenler kavramsal çerçeve oluşturmak amacıyla ele alınmış, çocuk mutluluğunu etkileyen çeşitli faktörler irdelenmiştir.

Konuyla yakından ya da dolaylı olarak ilgili olduğu düşünülen araştırmaların ele alındığı üçüncü bölümde çocuklarda mutluluk düzeyini etkileyen farklı değişkenlerin ele alındığı çalışmalar, çocuk ve mutlulukla ilgili genel çalışmalar ve aile ile çocuk mutluluğuna odaklanmış çalışmalar incelenmiştir.

Dördüncü bölüm araştırmanın yöntem ve gerekçesine ayrılmış, son bölüm olan beşinci bölümde ise bulgular açıklanmış, elde edilen bulgular tartışılarak ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN AMAÇ VE ÖNEMİ

1.1 Problem Cümlesi

Çalışmanın temel problemini çocukların mutluluklarının farklı ortamlarda ve farklı bakış açılarına göre değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmayla ilgili problem cümlesi aşağıdaki gibidir;

Çocuk, aile ve öğretmen bakış açılarına göre, çocuklarda mutluluk davranışları nasıldır?

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; çocuk, aile ve öğretmen bakış açılarına göre çocukların farklı ortamlarda mutluluk durumlarını gösteren bir kısım davranış özelliklerinin belirlenmesidir.

Bu bağlamda çocuk mutluluğuyla ilişkili öğretmen bakış açısının anlaşılması için; çocukların mutluluk davranışlarını oluşturduğu düşünülen sınıf içi davranış özellikleri, öğrencilerin mutluluk davranışlarını oluşturduğu düşünülen sınıf dışı davranış özellikleri, çocukların mutluluk davranışlarını oluşturduğu düşünülen aileye yönelik davranış özellikleri ile bu özelliklerin kaynaklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çocuk mutluluğuyla ilişkili aile bakış açısının belirlenmesi amacıyla; çocukların mutluluk davranışlarını oluşturduğu düşünülen ev içindeki davranış özellikleri, ev dışı davranış özellikleri, öğretmen/okul/sınıf/akran gibi eğitim ortamlarına yönelik davranış özellikleri ile bu özelliklerin kaynağı sorulmuştur.

Çocuk mutluluğuyla ilişkili çocukların kendi bakış açılarının belirlenmesi amacıyla da; çocukların mutluluk davranışlarını oluşturduğu düşünülen sınıf içindeki ve dışındaki davranış özellikleri, öğretmen/okul/sınıf/akran gibi eğitim ortamlarına yönelik davranış özellikleri ile bu özelliklerin kaynağı sorulmuştur.

Çocuk mutluluğuna ilişkin kaynaklarda ve yapılan araştırmalarda çocuk mutluluğunu etkileyen içsel ve dışsal faktörler daha çok psiko-sosyal gelişim kuramları açısından değerlendirilmiştir ancak çocukların kendi mutluluklarına ilişkin göstergelerin kendi bakış açılarıyla değerlendirildiği çalışmalara çok az rastlanmaktadır (Demiriz ve Ulutaş, 2016). Diğer taraftan çocukların ilgileri, tutkuları, arkadaş ve yakınlarına ilişkin bilgi ve deneyimlerinin kendileri tarafından kaleme alındığı ve çocuk psikolojisi yöntemlerinden olan bebek biyografileri yöntemi de konuyla ilgili yapılan araştırmaların taranmasında maalesef gereken önemi görmemiştir. Bu çalışmada bebek biyografisi yöntemi doğrudan uygulanmasa da gelecek çalışmalarda bir ön fikir olması açısından çocukların kendi mutluluk deneyimlerine ilişkin algıları kendi bakış açılarından da değerlendirilmiştir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Çocukların temel ihtiyaçlarının başında kendilerini değerli hissetmeleri gelmektedir. Daha sonra gelen toplumsallaşma ve otorite gibi ihtiyaçların da tümünün toplumsal bir bağlamda karşılanabileceği açıktır. Bu nedenle “mutluluk” gibi mizaçla yakından alakalı ve öznel bir iyi oluş halinin toplumsal faktörlerden etkilenmeye açık olması da düşünülünce, çocuk mutluluğunun toplumsal faktörleri özellikle incelenmelidir. Bu bağlamda çocukların mutlulukları üzerinde etkili olan faktörlerin değerlendirilmesi ve çocukların bu mutluluk hislerini hangi davranışlarla dışa vurduklarının bilinmesi, bu dışa vurum davranışlarının ardında yatan nedenlerle birlikte açıklanması önem taşımaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Mutluluk Kavramı

Mutluluk kavramının tanımıyla ilgili yaklaşımlar ikiye ayrılmaktadır. Birincisi, mutluluğu anlık, kısa, geçici bir duygu olarak betimleyen hedonik yaklaşım, ikincisi de kavramı uzun süreli yaşam memnuniyeti ya da yaşam boyu süren bir ferahlık hissi olarak kavrayan ödomonik yaklaşımdır. Ödomonik yaklaşımın ilk temsilcisi sayılan Aristoteles'e göre tüm canlılar kendi varoluş potansiyellerini içlerinde taşırlar. Bu durum meşe palamudunun meşe olma potansiyelini kendi içinden geliştirmesi gibidir. Palamut, hava, su ve toprakla beslenerek zamanla bu potansiyelini gerçekleştirir ve büyük bir meşe ağacına evrilir. Buna benzer biçimde her insan da mevcut potansiyelini doğuştan kendinde taşır ve çevresinden beslenerek kendi potansiyelini gerçekleştirir. İnsanların mutluluk arayışları kendi potansiyellerini gerçekleştirmeleriyle iç içe geçmiştir. Mutluluk, iyi hissetmek ya da zengin olmak değildir. Memnuniyetler ve keyifler gelip geçicidir. Asıl mutluluk, incindiğimiz zaman ya da yaşam bize kötü davrandığında da mevcut olabilen mutluluktur. Her insan ilerlediği, kendi potansiyelini gerçekleştirdiği ve geliştiği ölçüde iyi bir yaşama sahip olabilir (Demirok vd. , 2014: 42).

Diğer taraftan literatürde mutlulukla eş anlamlı kullanılan bir terim olarak öznel iyi olma hali, kişilerin yaşamlarını değerlendirmelerini konu alan bir psikoloji alanıdır. Pozitif psikolojide mutluluk kavramının ele alınışı öznel iyi olma halinin irdelenmesi biçiminde gerçekleşir. Dolayısıyla öznel iyi olma ya da mutluluk, kişinin kendi yaşamına yönelik olumlu duygu ve düşüncelerinin orantısal olarak üstünlüğüdür. Öznel iyi oluş, bireylerin kendi yaşamlarını değerlendirerek bir yargı bildirmeleri anlamına da gelmektedir. Yaşamın değerlendirilmesi temel olarak yaşam ve aile doyumu gibi bilişsel yargıların, haz ve hoşlanma gibi olumlu duyguların ve acı, öfke

gibi olumsuz duyguların bir bileşimidir. Öznel iyi olma durumu kişilerin kendi yaşamlarını neden ve nasıl pozitif yollardan değerlendirdikleriyle ilgilenmektedir. Ayrıca kişilerin sübjektif bir biçimde kendi yaşamlarını değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkan ve iyilik seviyesini gösteren şemsiye bir kavramdır. Bugüne kadar pek çok düşünür ve bilim adamı mutluluk ya da öznel iyi olma halinin tanımını yapmaya çalışmıştır ancak literatürde üzerinde uzlaşılan bir tanım yoktur. Öznel iyi oluşa ilişkin tanımlar literatürde genelde üstü kapalı olarak yapılır ve kullanılan ölçeklerle ima edilir (Kangal, 2013: 217).

Öznel iyi oluş (SWB) kavramı şu anda psikolojik literatürde baskın refah anlayışıdır. SWB, çok farklı ancak ilgili yönlerinin tek bir teorik yapı olarak ele alındığı çok boyutlu bir yapı olarak kabul edilir. SWB, insanların kendi yaşamlarını hem duygusal (nasıl hissettiğimiz) hem de bilişsel (nasıl düşündüğümüz) bileşenler açısından nasıl değerlendirdiklerini kapsar (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Duyusal bileşen ise, anlık olayların yaşanmasıyla ilişkili hem ruh halini hem de duyguları ifade eder. Yaşam doyumu ile temsil edilen bilişsel bileşen, bireylerin yaşamlarını algılama biçimleriyle ilgilidir ve mevcut durum ile ideal veya haklı standart olarak kabul edilen şey arasındaki bir tutarsızlığı ifade eder.

Mutluluk en geniş anlamıyla düşünülmeli ve refah, öznel refah, psikolojik refah, hedonizm, eudaimonia, sağlık, gelişen ve benzeri kavramlar için bir şemsiye konsepti olarak ele alınmalıdır. Bu terimler bir dereceye kadar birbirleriyle örtüşse ve sıklıkla birbirinin yerine kullanılsa da, aralarında bazı farklılıklar vardır. Psikoloji literatüründe mutluluk terimi, sağduyunun yalın bir temsili olarak görülür. Bu terimin ikinci anlamı, refahın hedonik veya zevk merkezli yönüdür. Öte yandan, büyüme ve anlamlı bir eylem peşinde koşmanın ötesinde kendini aşma ile ilgili refahın diğer bir yönünü de ifade eder. Refahın kendisi, insan sağlığı ile ilgili bazı kavramlar için bir şemsiye terimdir. Öznel iyi oluş (SWB) gibi bir dizi spesifik psikolojik tanımı kapsar.

Diğer ilgili terimlerin yanı sıra, Dünya Sağlık Örgütü'ne (1946, s. 100) göre sağlık, sadece hastalık veya sakatlığın olmaması değil, tamamen fiziksel, zihinsel ve sosyal (öznel) bir refah durumudur. Yaşam kalitesi, bir insanın, “varlık”, “ait olma” ve “olma” yönleri de dahil olmak üzere hayatının önemli olanaklarından yararlanma derecesi olarak kabul edilirken katılım, bir işe dahil olma ve çalışma coşkusu olarak tanımlanabilir (Kahn, 1990).

Mutluluk, hem Batı'da hem de Doğu'da farklı şekillerde tanımlanmıştır. Mutluluk üstüne düşünen ilk felsefecilerden biri olan Democritus, mutlu bir hayatın eğlenceli olduğunu ifade etmektedir ve Democritus'a göre bu hal, mutlu insanın sahip olmasından dolayı değil, karşılaştığı olaylara verdiği tepkilerden kaynaklanmaktadır (Tatarkiewicz, 1976'dan akt. Diener, Scollon & Lucas, 2009).

Antik Yunan felsefecilerinden Aristippus'a göreyse mutluluk, insanın keyif aldığı anların tamamıdır ve hayatın ereği de en yüksek hazzı yakalamaktır. Aristippus'un belirttiği bu düşünce hedonizmdir. Onun tesirindeki Hobbes, mutluluğun yolunun insanın isteklerini elde etmesi olduğunu belirtmiştir. Bentham ise mutluluğu hazzın varlığı, acının yokluğu olarak tanımlamış ayrıca insanların haz ve çıkarlarının maksimum seviyede karşılanmasının toplumu iyileştireceğini savunmuştur (Ryan & Deci, 2001: 145).

Aristoteles'e göre mutluluk, yalnızca haz hissedilen anlardan müteşekkil değildir. Bir kişinin hayatının tamamını kapsayan nihai bir değerdir ve ferdin bütün kapasitesini kullanması ile alakalıdır (Begum, Jabeen & Awan, 2014: 313). “İnsanlar bilişsel fonksiyonlarını en üst düzeyde kullanarak var olan potansiyellerini açığa çıkarabilirler ve böylece mutlu bir yaşam sürebilirler. Ona göre mutluluk insan yaşamının ereğidir.” (Büyükdüvenci, 1993: 41). Aristoteles'e ait olan bu fikri “ödomonia (eudaimonia)” olarak ifade edilmektedir ve pek çok düşünsel ve ruhsal fikre tesir etmiştir.

20. yüzyıla yaklaşıldığında mutluluğun tanımıyla alakalı değişik fikirlerin bulunduğu anlaşılmaktadır. XX. asır felsefecilerinden Bertrand Russell'a göre mutlu olmanın

yolu, ilgileri olabildiğince artırmaktır. Tatarkiewiczse mutluluğu, insanın bütün hayatından haz alması şeklinde açıklamıştır. Ona göre mutlu insan, sadece içerisinde bulunulan andan değil, geçmiş ve gelecek tecrübelerden de doyum alandır. Telferse “mutluluğu insanın yaşamında sahip olduğu her şeyden bir bütün olarak memnun olması şeklinde ifade etmiştir.” (Feldman, 2008: 219).

Modernleşme ve siyasi değişim bireyin özgürlüğünü beslemiştir, fakat aynı zamanda bireyin topluma karşı olan yükümlülüklerinden ve daha büyük bir iyilikten daha az arzulanan ve bilinçsiz bir biçimde özgürleşmesine yol açmıştır. Sonuç olarak, bazı doğal değerler kaybolmuştur. Konuşma ve diyalogdaki mutlulukla ilgili en güzel şey, mutluluğun topluluk ve kardeşlikle beslenmesidir. Mutluluk bize sonunda aynı şeyi arayan insanların, ailelerin ve toplulukların bir dünyası olduğunu hatırlatır. Bu evrensel sadeliği kavradığımızda, ulusal ve küresel sorunların cevabı daha da yakınlaşacaktır. Bu, ortak bir gezegen duygusu ve ortak bir mutluluk, esenlik ve memnuniyet arayışı içinde yürüyenlerin ortak bir kaderidir.

Ulusal Mutluluk, nezaket, eşitlik ve insanlığın temel değerleri ile ekonomik büyümenin gerekli arayışı arasındaki köprüdür. Bireyler için, gerçek mutluluğu kovalamak, belirli bir saflığa, bir hedef birliğine, bir çeşit mükemmelliğe doğru çabalamak anlamına gelir. Yanlış, zararlı veya çelişkili koşullardan kaynaklanamaz. Yalnızlıkta ya da şimdilik elde edilecek bir şey değildir. Bu nedenle, “mutluluğu” teşvik etmek için koşullar oluştururken büyüme arayan bir ülkede, hukukun üstünlüğü, iyi yönetim, teknoloji, güçlü ekonomi ve iyi eğitim gibi niteliklerin eşitlik, adalet, merhamet ve diğer vatandaşların ve gelecek nesillerin refahına ve diğer halklara, uluslara ve tüm canlı varlıklara saygı değerleri ile birleştiğini görmemiz mümkündür. Davranışçı yaklaşım içinde geliştirilen ADDT (Akılcı Duygusal Davranışçı Teori) yaklaşımında sağlıklı-uygun duygularla sağlıklı-sız-uygun olmayan duygular birbirinden ayrıştırılmaktadır. Sağlıklı duygular, istek ve arzularla tercihleri

vurgulayan duyguları, bunun yanında bireysel istekler engellendiğinde doğal yollarla oluşan duyguları ifade eder. Sağlıklı olumlu duygular; mutluluk, sevgi, merak, keyif gibi duyguları, sağlıksız olumsuz duygular da; pişmanlık, üzüntü, hoşnutsuzluk gibi duyguları içerir. Bu duygular bireyi yaşamında neyin daha az veya çok isteneceği konusunda motive etmektedir. Depresyon, umutsuzluk, kaygı, değersizlik ve yetersizlik gibi sağlıksız olumsuz duygular sadece olumsuz koşulları değiştirme konusunda bireye yardımcı olmakla kalmaz aynı zamanda bu koşulları daha kötüye de yönlendirebilir. Diğer yandan sağlıksız olumsuz duygular davranışsal bakımdan bireyin kendisine zarar veren davranışlarda bulunmasına yol açabilir, sorun çözme yetisini kitleyebilir ve böylece birey kendisini mutsuz, çaresiz hissedebilir (Karademir, 2014).

2.2. Çocuk ve Çocuk Mutluluğu

Literatürde yetişkin ve ergen mutluluğuyla ilgili çok sayıda çalışma varken çocuk mutluluğuyla ilgili çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili ve çocuk gelişimini ilgilendiren araştırmalarda ise çocukların gelişim süreçlerinde çevrenin önemi özellikle vurgulanmıştır. Çocukların kendilerini mutlu hissetmelerinde ailelerinin ve yakın çevrelerinin önemli etkisi olduğu görülmektedir. Aile içinde değer verme, sevgi, açık iletişim, karşılık güven ve duygusal yakınlığın bulunmasının, ayrıca destekleyici ebeveynlere sahip olmanın da çocukların mutluluk düzeylerini artırdığı görülmüştür. Ebeveynler çocuğun ürettiği fikirleri desteklemez, başarılı olduğu konuları görmezden gelir ve sürekli çocuklarının eleştirir ise bu çocuklar kendi güçlerinin sınırları konusunda problem yaşayacaklar, karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik çaba harcamak yerine, öğrenilmiş çaresizlik yaşayacaklardır. Diğer yandan anne ve babaları tarafından sevildiklerini hissedemeyen çocuklar, kendilerine dair de olumlu bir benlik algısı geliştirmekte, güven duyguları güçlenmekte, anne ve

babalarının geliştirmiş oldukları davranış standartlarını daha kolay kabul edip içselleştirmektedirler. Çocuklar büyüdükçe de aile faktörünün yanında, arkadaşlarla ilişkilerde doyum, okul yaşamı, akademik başarı, kendisinden memnun olma ve yaşadığı yerden doyum almak gibi değişkenler de çocuk mutluluğunu etkileyebilmektedir (Demiriz ve Ulutaş, 2016: 17).

Çocukların mutluluğuna ilişkin öne çıkan kabullerden birisi de; çocukların eğitim ortamlarındaki formel etkinliklerin çocukları yeterince mutlu etmediği, buna karşılık sosyalleşme içerikli serbest zaman etkinliklerinde çocukların daha mutlu oldukları yönündedir. Hatta ebeveynlerin çocukları için okul araştırmalarında çocuklarının mutluluğuna, akademik becerilerinden daha fazla değer verdiklerine ilişkin bulgular mevcuttur. Bu nedenle çocukların okul ortamlarında mutluluklarını belirleyen faktörlerin değerlendirilmesi önemlidir. Dolayısıyla çocukların mutluluk düzeylerinin artırılması için öncelikle onların mutluluk algılarının bilinmesi gerekir (Başaran ve Özçelik, 2020: 413-414).

2.2.1. Çocuk Kavramı

Türk Dil Kurumu'na göre çocuk, "Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız"dır. "Dünyayı anlamının başka bir dilidir çocuklar." (Güneş ve Güneş, 2008:1). Çağlayan'a göre "Dün dinleyen, bugün konuşan ve yarın yönetecek kişiler olacak çocuklar, çağlayan sesimiz, geleceğimizdir."(Çağlayan, 2014:1). Atlı'ya göre çocukların temel ihtiyaçları şunlardır:

- Kendini değerli hissetme
- Uyarılma
- Toplumsallaşma
- Yapı, düzen
- Dokunulma

- Otorite (Atlı, 2002:61)

Görüldüğü üzere çocukların temel gereksinimlerinin başında kendini değerli görme vardır. Herkesin istediği gibi çocuklar da kendilerini değerli görmek ister. Ve bunun arkasındansa uyarılma, toplumsallaşma, dokunulma ve otorite gibi hususlar gelir ki bunların tümüne yakını oyunlar ile elde edilebilir. Yani çocuğun temel gereksinimlerinin temelinde oyun bulunur. Türkiye’de kanunlar gereği çocuklar çalıştırılmadıkları için var olan enerjilerini harcayacak bir olay veya olguya gereksinim hissederler.

2.2.2. Çocuk Gelişimi Açısından Çocuk Mutluluğu

Çocuklar 2 yaşından itibaren mutluluk, üzüntü, öfke ve korku gibi duyguları tanımaya başlarlar. Okul öncesi dönemdeki çocukların duyguları tanıyabildiklerini gösteren çalışmalarda 4-5 yaşlarındaki çocukların mutluluk, üzüntü ve kızgınlığı tanımlayabildikleri, mutluluk ile üzüntüyü, şaşkınlık ile kızgınlığı birbirinden ayırt edebildikleri belirtilmektedir. Mutluluğun çocuklar arasında çok kolay tanındığı, kızgınlık ve üzüntünün mutluluktan sonra en kolay tanımlanan ifadeler olduğu ve bunların ardından da şaşkınlık ve korkunun geldiği bilinmektedir (Çelik, Tuğrul ve Yalçın, 2002: 30).

3-6 yaşlarındaki çocuklar üzerinde yapılan bir araştırmada; üç yaşından itibaren çocukların, çizimlerde ifade edilmiş olan, özellikle mutluluk, üzüntü ve korku gibi duyguları anlayabildiklerini ve bu duyguları çizimlerdeki yüz ifadelerine de net bir biçimde yansıttıklarını bulmuşlardır. Çocuklar, mutluluğu da kapsayan farklı duyguları anlayabilir ve farklı duyguları aynı anda yaşayabilirler. Duyguları için de yetişkinlerin kullandığı gibi nedensel ifadeler kullanabilirler (Ünüvar vd., 2015:3).

Çocuk gelişiminde sosyal gelişim basamaklarını sıralayan Saygılı’ya göre gelişimin ikinci üç ayında çocukla ilgilenilmesi ve çocuğa mutluluk gösterisi sunulması,

çocuğun ebeveynine karşı ilgi ve mutluluk hisleriyle bakması sonucunu doğuracaktır. Evdeki duygusal atmosfer çocuğun bebeklik çağlarında da etkilenmesine açıktır. Hatta bebekler, annelerinin karnında iken bile annelerinin mutluluklarından etkilenmektedir. Ayrıca okul öncesi dönemde de çocuklar sevgiyi yüz ifadelerinden anlamakta, yüzdeki mesajı bilmektedirler. Çocukla birlikte iken mutlu olabilen ebeveynlerin bu duygularını çocuklar rahatlıkla hissedebilmektedirler (Saygılı, 2012).

Yapılan bazı araştırmalarda da bağlanma stillerinin çocuğun gelişim aşamasında çocuk mutluluğunu doğrudan etkilediği görülmüştür. Matas ve arkadaşları (1978), bebekliklerinde güvenli bağlanan çocukların iki yaşında, güvensiz yaşlarından daha mutlu, daha istekli ve sorun çözmede daha sebatlı olduğunu bulmuşlardır. Aynı çocuklar beş yaşındayken öğretmenleri tarafından becerikli, meraklı, emin ve kendine güvenli olarak betimlenmişlerdir (Gander ve Gardiner, 2004: 236).

2.3. Çocuk Mutluluğuyla İlgili Sosyal Değişkenler

2.3.1. Çocuk ve Ebeveyn

Anne ve babanın çocuklarına sergilediği tutumlar ve genel fonksiyonellikleri bakımından çocukların gelişmesinde oldukça önemlidir. Anne ve babanın, çocukların beklentisini ve neye gereksinimi bulunduğunu bilmesinin özellikle çocukların psikolojik sosyal bakımdan işlevselliğiyle alakası olduğu söylenmektedir. Çocukların fiziki, hissi ve dilsel, toplumsal ve fiziki gelişimiyle ilgili anne baba tutumunun rolü çok fazladır.

Gerçekleştirilen araştırmalarda, anne ve babanın çocuklarının gereksinimlerine karşı tepkisiz ve ilgisiz olmalarının çocukların bakım verenleriyle güvensizlik temelinde bağlanma geliştirdiğine neden olduğu görülmüştür. Rohner (1998: 157-161), “Ebeveyn Kabul ve Reddi Kuramı” etrafında incelediği, ebeveynin sıcaklık ya da hostilete olarak ortaya çıkan tutumlarının ve davranışlarının çocukların ruhsal ve

davranışsal bakımdan kazanımlarına etkide bulunduğu ifade edilmektedir. Güvensiz bağlanan çocuklardaysa korku, güvensizlik, kaygı ve stres gibi ileriki gelişimsel dönemlerde de ortaya çıkabilecek problemlerin görülebileceği söylenmektedir. Bebeklikte çocuğun gereksinimlerini gidermeye hazır bir halde olan ve hassasiyet gösteren anne babanın çocuklarının güvenli bağlanma gösterebileceği görülmekte ve sonraki dönemlerde kendileri ve ötekilere ilişkin çıkarımlarının fonksiyonel ve uyumlu olmasını temin ettiği değerlendirilmektedir. Kendisi ve çevresi ile alakalı fonksiyonel olan zihinsel temsillere sahip çocukların negatif durumlar ile mücadelede bulunma yeterliliğine sahip olması daha mümkün olduğu ve bunun ruhsal ve hissi sorunlar bakımından koruyuculuğa sahip olduğu varsayılmaktadır. Anne ve babanın çocuklarına karşı sıcaklığına ilaveten akli seviyedeki kısıtlayıcılığının ve kontrolünün çocuklar bakımından pozitif neticeleri bulunduğu bilinir. Ayrıca, kimi anne ve babalar için, çocuklarının davranışlarının ya da mizaçlarının stres etkeni olduğu anlaşılmakta ve böyle hallerde anne ve babalar için çocuklarına doğru anne ve baba tutumu sergileyebilmesi güçleşebilmektedir (Yörükoğlu, 2004).

Anne ve babanın çocukları ile kurduğu etkileşimde ebeveynliğe dönük ya da genel olarak ebeveynliğin işlevselliğine etkide bulunabilecek bir durumun çocukla kurulan iletişime etkide bulunduğu ve çocukların karşılaştığı davranışsal ve duygusal tepkilere dönük iletişimsel ve toplumsal kabiliyetleri kazandığı belirtilmektedir. Bu çerçevede, anne ve babanın genellikle ve ebeveynlikle ilgili stres algılarının çocuklar üstünde tesirinin bulunduğu varsayılmaktadır (Jones ve Ball, 2014: 518-531).

Çocukların psikososyal gelişiminin sağlıklı olması için iki yönlü ve karşılıklı etkileşimde olan etkenlerin bulunduğu ve anne-baba tutumunun bu öğeler arasında önemli bir yere sahip olduğu bilinir. Çocuklar için mizaç gelişimi, sorunların içselleştirilmesi veya dışsallaştırılması, hissi uyumluluk kabiliyetinin daha sonraki evrelerde öne çıkabilecek özdenetim kabiliyetiyle alakalı olduğu bilinir. Bu çerçevede,

anne-babanın çocukların gelişimine etkide bulunabilecek ferdi ve ailevi etkenlerin erken çocukluk dönemi için belirleyici olduğu ortadadır (Neece ve ark, 2012: 48-66). Diğer taraftan Klassen (2008) mutluluk ve kişilik arasındaki ilişkiyi araştıran araştırma sonucuna göre mizaç ve mutluluk arasında güçlü bir ilişki olduğu ve çocuklarla öz bildirimlerin kullanılmasını desteklediğini ortaya koymuştur.

Ayrıca çocuğun bilişsel, psikomotor ve duyuşsal becerilerinin gelişmesinde son derece etkili olduğu bilinen ailenin ve ebeveynlerin, çocuk yetiştirilmesinde sahip oldukları tutumların en önemli belirleyicilerinden birisi de çocuk kavramına dönük sahip oldukları algılardır. Ebeveynlerin bu algıları genellikle bilinçsiz bir şekilde çocuk yetiştirme tarzlarına yansır. Pesen'in (2015) gerçekleştirdiği bir araştırmada ebeveynlerin çoğunun çocuğu bir mutluluk kaynağı olarak gördüğü, daha sonra çocukların değerli bir varlık ve şekillendirilebilen bir varlık olarak algılandığı, diğer algıların ise yansıtıcı bir varlık olarak çocuk ile sorun yaratan karmaşık bir yapı olarak çocuk şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada çocukların en az 'toplumun ve geleceğin teminatı olarak çocuk' olarak algılandığı da görülmüştür (Pesen, 2015: 743-744).

2.3.2. Çocuk ve Aile

Aile terimi "genel geçerliliği olan ve sosyal grup ile aile fertleri arasındaki ilişkileri içeren ve aynı zamanda âdetleri, örfleri, görenekleri ile gelenekleri bulunan kültür unsurlarını içerisinde taşıyan bir birimdir, hatta bir sosyal sistemin adıdır." (Nirun, 1994:17). Toplumsal gelişme grafiğinin birinci basamağında aile vardır. Bundan dolayı toplumbilimciler, ailenin toplumun özü olduğunu söyler. Ferdin aile içerisindeki ilk tecrübeleri tüm hayatının köklerini teşkil eder. Bundan dolayı eskiler, aile geçmişlerini önemser.

Aile terimi bugüne kadar farklı aşamalardan geçmiştir. Geniş aileden çekirdek aileye doğru evrim yaşasa da aile, hala çocukların eğitimindeki önemini yitirmemiştir.

Çocuk, temelde ebeveyninin bir parçasıdır. Tüm anne ve babalar, evlatlarını evvela şefkat duygusu ile büyütür ve tüm davranışlarını onlara göre ayarlar. Fakat şuursuzca verilen sevgi veya aşırı düşkünlük de çocukların eğitimi için negatif etkilere sahiptir. Çocuk terbiyesinde ailenin ruhi durumu etkili olmaktadır. Örneğin; mutlu olan bir aile, çocukların en göze çarpan hatalarını hoşgörüyü karşılar, mutlu değilse çocuklarına kötü davranabilir. Oysa çocuğun da kendine has bir evreni bulunur. Çocuk dünyası, maalesef her geçen gün daha fazla incitilmektedir. Aile kadar toplum da bunda pay sahibidir (Kaya,2007:24).

Çocuğun eğitiminde ebeveyn, tutarlı davranışlar göstermeli ve çocuğa duyguları ile değil düşünceleri ile yaklaşmalıdır. Tutarsız davranışlar, çocuğun davranışlarını da değiştirir ve psiko-sosyal gelişimine olumsuz tesir eder. Peki, iyi bir anne-baba nasıldır? Ergün Yıldırım (2002:46), “Kişisel Gelişimin Sosyolojisi” isimli yapıtında iyi aile olmanın ölçütlerini şu şekilde belirtir:

- İyi aile meşru temelle kurulmuştur. Toplumsal normlar ve değerlere uygun evliliklere dayanır.
- Bireyler arası iletişim güçlüdür.
- Ortak çatı altında biten yaşam, ortak ilişkilere devam eder.
- Az ya da çok demeden yardımlaşmanın sürekliliği vardır.
- En sevinçli ve en üzüntülü anlarda duygular yoğun paylaşılır.
- Bireyler arasında güven ve sükûn vardır.
- Birbirini önemseyen ilişki tarzı geçerlidir.
- İş tartışmaları ve sorunlar küçüklere taşınmaz.
- Politik tartışmalar çocuklara yansıtılmaz.

İnsan toplumsal bir varlıktır. Aile içinde temel eğitimini alan insanoğlu topluma açılır. Aile, bir müddet sonra çocuk için yeterli gelmez ve çocuk, akran veya arkadaşlık ortamlarında kendine yeni insanlar arar. Çocuğun toplumsallaşması ve toplumla

bütünleşmesi için aileye düşen bazı görevler bulunur. Ailenin çocuğu toplumsallaştırma erekleri şunlardır:

- “Çocuğun kendine güvenini geliştirmek,
 - Çocuğun ahlâkî bilincini (vicdanını) geliştirmek,
 - Çocuğun zihnî yeteneklerini ve problem çözme yetisini geliştirmek,
 - Çocukta sürekli bir başarı motivasyonunun bulunmasını sağlamak,
 - Çocukta empati ve dayanışma duygularını gerçekleştirmek,
 - Çocukta karşılaştığı çatışmaları soğukkanlı olarak değerlendirme, verimli ve üretici biçimde çözme yeteneği geliştirmek.”
- (Ergün, 2002: 140).

Toplum, ferdin içerisinde biçimlendiği güçlü bir sistemdir. Bundan dolayı çocuğun eğitimi için oldukça fazla öneme sahiptir. İnsanoğlunun gelişim süreci biyolojik olgunlaşma ve sosyalleşme şeklinde olmaktadır. Yaşam boyu süren toplumsallaşma topluma entegrasyonu da içermektedir. Bundan dolayı insan, sosyo-kültürel çevre ile daima etkileşim içinde olmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010: 56).

“Aile ve Toplum Dergisi” (2010: 10); bireyin yaşama zekâ ve kabiliyet bakımından sıfır noktasında başladığını, fert olarak hayatını devam ettirebilmek için gereken bilgi ve yetenekleri doğumla kazanmadığını belirtip bireyin doğumla sahip olduğu zekâ ve kabiliyetin potansiyelden bilgi, beceri, değer ve davranış evresine taşınması ve kendi hürriyetini koruyup hayatını sürdürdüğü toplumun değerlerine uyan bir ferdi olması için kişinin toplumsal bir çevrede yetişmesi gerektiği ifade edilmiştir. Doğumdan ölüme dek ferdin tüm hayatını çevreleyen bu süreci toplumsallaşma şeklinde açıklayandergi çocukluk ve gençlikte daha yoğun olan bu süreci, herkesin bir şekilde kendisine yönelttiği “Diğer insanlar ve doğayla birlikte yaşamayı nasıl sağlayabilirim?” sorusuna

“Kendi doğasından ve toplumdan aldığı cevabın ifadesidir” biçiminde bir benzetmeyle karşılık vermiştir.

2.3.3. Çocuk ve Eğitim

Okul öncesi eğitim; çocuğun doğumundan başlayarak temel eğitim çağına gelene dek geçen süreyi içerisine alan ve çocukların ileriki hayatında önemli role sahip bulunan; toplumsal, hissi, bedeni, zihni, psiko-motor ve dil gelişimlerinin büyük bir kısmını tamamladığı, verilen eğitimler ile karakterinin oluştuğu “gelişim, değişim ve eğitim sürecidir.” (Aral, Kandır ve Can-Yaşar, 2000).

1739 sayılı Türk Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 19. maddesinde; okul öncesi eğitim, “zorunlu eğitim öğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar. Bu eğitim isteğe bağlıdır.” (Gürkan, 2008: 1-19) Okul öncesi eğitimi, 0-72 aylar arasındaki çocukların ferdi niteliklerine ve gelişim dönemlerine uygun olarak çocuklara zengin uyaranlı çevre yaşantılar veren; onların bedeni, zihni, toplumsal ve hissi gelişmelerini destekleyerek ilkokula hazırlayan ve temel eğitimin bir parçası olan eğitim sürecidir. Çocuk, hayatında gereksinim duyduğu bilgileri, becerileri ve öğretileri kazandırılmış olarak doğmakta, çevresinin yardımı ile bütün bunlar çocuğa verilmektedir. Çocuğun ileride başarılı bir insan olması için çevresinin yeni öğrenme tecrübeleri ve fırsatları sağlaması lazımdır. Bundan dolayı okul öncesi dönem zekâ, karakter ve toplumsal davranışların şekillenmesi bakımından oldukça önemlidir (Yavuzer, 2003). Gelişim ve karakter teorisyenlerinin büyük bir kısmı okul öncesi dönemin önemine vurgu yapmaktadır. Bu dönem tecrübelerinin ileriki senelerde kişinin birçok gelişme alanına etkide bulunduğu ifade edilmektedir. “Okul öncesi dönemde aile bireylerinin ya da çocuğun bakımını üstlenen kişilerin tutum ve davranışları bireyin yetişkinliğinin belirleyicisi olmaktadır.” (Oğuzkan ve Oral, 2003).

Biçer (1994), 0-6 yaşlarındaki tecrübelerin kişinin gelişiminde tesiri olduğunu söyler. Çocuğun zihni, bedeni ve hissi sahadaki gelişimine destek vermek ve çocuğu okula

hazırlamak, okul öncesindeki eğitimin ana amaçlarındandır. Okul öncesinde ferdi okula hazırlamak ve gelişimini desteklemek üzere geliştirilen eğitimsel programlarda bilimsel bir perspektif temel olmalıdır (Senemoğlu, 2012). Bu bakımdan çocuğun okul öncesindeki dönemlerinde eğitimi planlı olmalı ve alanında eğitim almış bireylere düzenli olarak temin edilmelidir (Başal, 2005). Özetle, kişinin öğrenme kabiliyetlerinin ve gelişiminin en üst düzeyde olduğu dönem olan 0-6 yaşlarda kazanılmış olan davranışlar çocuğun karakterini, alışkanlıklarını, inançlarını ve değer yargılarını biçimlendirmekte, sağlıklı beden gelişimine zemin teşkil etmektedir (Oktay, 2010).

2.3.3.1. İlköğretim

İlköğretim; eğitim sisteminin ilk, orta ve yüksek biçiminde kademelendiği devletlerde, okul sisteminin yapısını tespit için kullanılır (Gürkan ve Gökçe, 1999). İlköğretim, 6-14 yaşlarında olan çocukların eğitim-öğretim dönemini içerir. İlköğretim, kız ve erkek tüm çocuklar için mecburidir ve devletin okullarında parasızdır. İlköğretim, eğitime tabi olan çocukları topluma, yaşama, bir üst eğitim kurumuna hazırlar. İlköğretimin amacı; çocukların iyi bir vatandaş olmasını sağlamak, onlara gereken bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandıracak ortamları sağlamaktır (Ünal ve Ada, 2001).

2012'deki yasa değişikliğiyle 4+4+4 sene süren bir kademelendirmeyle gerçekleşen eğitim sistemimizde artık "ilköğretim" kavramı yoktur. 2012'ye kadar "ilköğretim kurumları 8 yıllık ilköğretim okulları, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ile özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulan okullar ve sınıfları kapsamaktadır." (Demirel ve Kaya, 2005).

2.3.3.1. İlköğretim Çağındaki Çocuk ve Oyun

Anlamı açısından düşünüldüğünde oyun, oldukça zengin işlevlere sahiptir. Oyunla, çocuklar için hayata anlam katar ve her oyunun kendi içinde bir anlamı bulunur.

Oyunun ereklere, dolaysız maddi çıkar ya da ferdi açlıkların doyrurulması sahasının haricinde bulunur (Huizinga, 1995:3). Tanyol'sa oyunun kültüre katkı sağladığını, oyunun bireylerin ya da topluluğun duygu ve düşüncelerini iade etmede bir araç olduğunu ifade eder (Ersoy, 2010: 86).

Gürün'e (1984) göre oyun çocuk gelişimi için önemine değinen bir tanımlama yapmıştır: "Çocuklar arasında ortak bir anlaşma yoludur... Oyun, çocuğun fiziksel ve zihinsel yapısını geliştiren, nesnelere dünyasıyla ilişki kurmasını, özgürlük ve bireysellik kazanmasını sağlayan ve sonra da toplumsallaşmasına büyük ölçüde yardımcı olan çok önemli bir etkinliktir" (Gürün, 1984: 120-121).

2.3.4. Çocuk ve Oyuncak

Oyuncak, sözlüklerde "oynayıp eğlenmeye yarayan her şey" şeklinde açıklanırken oyunsu "vakit geçirmeye yarayan, belli kuralları olan eğlence" biçiminde özetlenir (Türkçe Sözlük, 1983: 214). Çocuk gelişimi bakımından incelendiğinde oyuncakla anlamsal bakımdan birbirinden ayrılamaz olan oyunu, sadece eğlence aracı olarak görmek yanlış olacaktır. Oyun, çocukların herhangi bir dış baskının tesirinde kalmaksızın kendi isteğiyle yaptığı bütün aktivitelerdir. Oyuncaksa bir ayağı hayal dünyasında diğeryse gerçek dünyada olan köprü işlevini görür.

Yeni doğanlar, hayatta nitelikli bir insan olmak üzere çevresine ve vücuduna ilişkin bilgi sahibi olmak mecburiyetindedir. Bütün kabiliyetlerin kazanılması evvela, oyunla ve oyunun bir vasıtası olan oyuncaklar ile başlamaktadır. Bu anlayış içerisinde ele alındığında oyun, çocuğa kendisini anlatma, kabiliyetlerini anlama ve dil, akıl, toplumsal, hissi ve motor becerilerini geliştirmek için önemli bir olaydır. Bundan dolayı Montaigne'e göre oyun, çocuğun en gerçekçi uğraşdır ve büyüklerin işe gitmesine benzer (Uluğ, 1997: 1). Çocukların sağlığından sorumlu olan hekimlerin, gelişimsel ve fiziki sağlık açısından oyunun vasıtası olan oyuncak tercihi ve önemi hususunda, ebeveynlerin eğitilmesi lazımdır.

Diğer taraftan Özdemir ve Ramazan'ın (2012) oyuncuğa çocuk, anne ve öğretmen bakış açısı başlıklı araştırmalarında oyuncak kavramının çocuklar için oyun aracı, güzel ve eğlenceli olmaları açısından bir anlam ifade ettiği, anne ve öğretmenler açısından ise gelişim, eğlenme, eğlenerek öğrenme özelliklerinin ön planda olduğu görülmüştür (Özdemir ve Ramazan, 2012: 1).

2.3.5. Çocuk ve Müzik

Eğitim ve müzik arasında oldukça önemli bir ilişki vardır. Çocuğun duygusal ve zekâ gelişiminde müzik eğitiminin çok büyük etkileri vardır. Müzik eğitimi algılama, kavrama ve aktarma hususlarında faydalıdır. Müzik eğitimi alan çocuğun okulda başarısı artar. Çevresi ile iyi ilişkiler içinde bulunma hususunda da müzik eğitiminin ferde ciddi katkıları vardır. Yakın ve uzak çevresi ile kabiliyetlerini, çalışmalarını ve ürünlerini paylaşan çocuklar ve gençler bu şekilde etraflarına kendisini tanıtmış olur (Uslu, 2007).

Beyin ve çocuk gelişimi üzerine çalışanların son 10 senede ulaştıkları önemli sayıdaki kanıt, erken yaşlarda alınan müzik eğitiminin faydasına ve tesirine vurgu yapmaktadır (Flohr, Miller, Debeus, 2000: 28-32). Müziğin ve müzik eğitiminin insanın beyinde gerçekleşme süreci ile ilgili nöromüzikal sahada gerçekleştirilen çalışmaların bulguları şu önermeleri gözler önüne sermiştir:

- İnsan beyni müziğe tepkide bulunma ve katılma yeteneğine sahiptir.
- Beynin müziksel işlevleri doğumla birlikte başlar ve yaşam boyu devam eder.
- Erken yaşta başlayan ve devam eden müzik eğitimi beyin müziksel

işlevlerinin düzenlenmesine katkıda bulunur.

• Beynin müziksel işlevleri beyinde geniş bir alana yayılmış kapsamlı bir sinir sisteminden oluşmakla beraber özelleşmiş bölgelere de sahiptir:

- Bilisel Ögeler

- Duyusal Ögeler
- Motor Ögeler (Hodges, 2000:17-22).

2.3.6. Çocuk ve Masal

Eğitim, ferde küçük yaşlardan başlayarak istenilen davranışları kazandırmayı hedefleyen bir sürecin adıdır. Bu süreç içinde masalın milli ve global değerlerin aktarılmasında ve benimsetilmesinde, çocukların hayal dünyasının gelişmesinde, soyut kavramları somutlaştırma ve anlamlı hale getirme ile dili kullanma becerilerinin geliştirilmesinde etkili fonksiyonları bulunmaktadır (Karatay, 2007: 463-475). Çünkü masal, sosyal ve evrensel mesajları eğlendirici bir biçimde ve ilginç içerikle sunmak suretiyle çocuklarda kalıcı öğrenme gerçekleştirir.

Masaldaki semboller, tipler ve imajlarla çocuk dünyasının soyutluğu benzerlik gösterdiği için büyüme ve gelişme içindeki fert kendisini bu türe yakın hissetmektedir. Masallardaki anlatımlar ile insan ilişkilerini gözleyen çocuk, hayata ilişkin bilgiler edinip davranışlarını değiştirebilir. Çocuklara verilmek istenen davranışlar ve değerler, masal kahramanları ve anlatılan olaylar ile somutlaştırılmaktadır (Çetinkaya, 2007: 33). Masallar, bu sayede çocuğun ileriye hazırlanmasına katkıda bulunmaktadır. Masallar, sembolik öğelerden ayıklandığı vakit ortaya gerçek yaşam çıkmaktadır, bir açıdan çocuk, masal dünyasının büyüleyici atmosferi içinde gerçek yaşamın izlerine rastlamaktadır (Şimşek, 2002).

Çocuk, masallar ile vakalardan dersler çıkarmaktadır, masaldaki kişilerin tutum ve davranışları da gerçek hayattaki insanların psikolojisini ve kişiliğini tanıma fırsatı sunmaktadır(Güney, 1971). Masalın en önemli özelliği eğlendirir iken öğretmesidir. Masallarda genel olarak global değerler vurgulandığı için bu değerlerin kazandırılmasında bu tür hem işleniş hem de muhteva açısından iyi bir eğitim vasıtası olmaktadır. Çocuk, ailesinin ve milletinin ve başka milletlere ait değer yargılarını masal yoluyla öğrenmektedir (Özçelik, 2014: 461-464). Bu açıdan bakıldığında masal,

işlediği konular ve olağanüstü öğeleri ile çocuğun hayal gücünü beslemektedir, olumlu ve olumsuz değerleri birlikte sunmak suretiyle çocuğa olması gerekeni gösteren ve bunu yaparken kültürel bağları güçlendiren, eğitim bakımından oldukça fonksiyonel bir türdür.

2.3.6. Çocuk ve Uyku

Uyku, okul çağındaki çocukların gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir. Uygunun yetersiz oluşu bir problemdir, çocuğun fiziki ve ruhi yapısını, davranışlarını, okul performansını ve aile hayatını uyku doğrudan etkiler (Giannotti, 2002: 191-199). Uyku yalnızca bir dinlenme vasıtası değildir, aynı zamanda bedenin kendini tamir ettiği yeniden yapılandığı vakit dilimidir. Çocuklar için uyku da bundan dolayı çok önemlidir. Çocuğun yaşının küçüklüğü uykuya ihtiyacını artıracaktır.

Gerçekleştirilen çalışmaların neticelerine göre yeteri kadar uyuyamayan çocuklar öğrenme problemleri yaşamakta ve bellekte yetersizlikler ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda uykuyla yemek yeme alışkanlıkları arasında da doğrusal bir irtibat vardır. Yani uyku sorunları obeziteye de yol açmaktadır. Aynı zamanda uyku sorunu çeken çocuklarda abur cubur yeme, kalorili içecekler içme ve TV, telefon veya bilgisayar karşısında fazla zaman geçirme gibi alışkanlıklar oluşur.

Bebekler doğum ile birlikte hemen hemen 20 saat uyurlar. Çocuğun yaşı büyüdüğünde uyku gereksinimi de azalarak okul zamanında 10 – 12 saate düşer. Bu zaman dilimini doğru kullanabilmek çok önemlidir. Hangi yaşta, ne kadar uykuya gereksinimi olduğu kestirilemeyen ve uyuması için bazı zararlı davranışlara başvuru alan çocuklarda iyi ve nitelikli uyku alışkanlığı yerleşmez. Anneler genel olarak küçük yaş grubundaki çocukları uyur iken kendilerinin daha rahat edeceklerini düşündüklerinden dolayı uykusu gelmese de çocuklarını uyumaya zorlar. Bu da çocuklarda zaman içerisinde

uykuya karşı direnç gösterme davranışının gelişmesine yol açar. Dolayısıyla yeterli uyku, çocuk mutluluğunu doğrudan etkileyen en önemli faktörler arasındadır.

2.3.7. Çocuk ve Doğa

Çocuk, doğayla farklı biçimlerde etkileşimde bulunmaktadır. Yetişkinlerden farklı olarak çocuk, tabiata oyun ve keşif alanı şeklinde bakmaktadır. Doğa ile bu şekilde bir temas kurmaktadır. Fakat çocuklar; büyüklerin belirlediği sınırlarda, tabiatı hayal güçleriyle manalandırır. İnsanlar tabiatı 3 biçimde tecrübe etmektedir: doğrudan, dolaylı ve temsilî olarak. Doğrudan tecrübe, planlanmamıştır ve doğa elemanlarıyla fiziki yakınlığı içermektedir. Çocuğun ormanda, bahçede yaşadığı tecrübe, bu türdendir. Dolaylı deneyim, planlanmıştır ve kontrol edilebilir. Çocuğun hayvanat bahçesi, akvaryum, botanik bahçelerinde yaşadığı tecrübe dolaylı deneyimlendendir. Temsilî deneyimse çocuğun tamamıyla insan yapımı yerlerde, kontrollü olarak, doğayla fiziki yakınlık kurmaksızın yaşadığı tecrübedir. Televizyon, bilgisayar ve yazılı materyaller ile yaşanan tecrübe temsilîdir (Kellert, 2002: 118-120).

Son senelerde çocukların tabiatı algılayıp tecrübe etme şeklinde ciddi bir değişim meydana gelmiştir. Çocuklar, tabiatın karşılaştığı global tehditlerin farkında olsalar bile onların tabiatla fiziki teması ve yakın ilişkisi neredeyse kaybolacaktır. Büyük kentlerde hayatını süre çocuklar için evcil hayvanları beslemek tabiatla etkileşim kurma türlerinden biridir (Louv, 2017: 2). Evcil hayvanları besleme, çocuklarda hayvan sevgisi ve çevreye dönük duyarlılık geliştirmek için oldukça önemlidir. Bunlara ek olarak; hayvanlar, çocukların arkadaşlık kavramını geliştirmesine ve yalnızlıktan kurtulmasına yardımcı olmaktadır (Tezcan, 2012, 37).

Evcil hayvanlara sahip olmak, tabiatın tüketim aracı olarak görülmesini engellemez. Bu, çocuğun tabiatla yakın bir ilişki kurması için yeterli olmaz. Çünkü “Doğa; koklamakla, işitmekle, tatmakla ve görmekle tanınır” (Louv, 2017, 71). Tabiatla etkileşim halinde olmak, çocukların birbiriyle iletişim kurmalarında ve çevreye dönük

pozitif tutum geliştirmelerinde önemlidir (Smith, Dunhill and Scott, 2018, 531). Çocuklar tabiatın, arka bahçelerinin olduğu ve mahallelerinde bulunduğu anlayışını yitirdikçe tabiatı tanımaktan ve onu takdir etmekten uzaklaşmaktadır (White, 2006, 4). Tabiat ortamının haricinde sahiplenilen tabiat, çocuğun tüketim gereksinimini gidermektedir. Fakat bu durum, çocuğun tabiata dönük saygı geliştirmesine ve tabiat etkileşiminin neticesinde gelişen iletişim yeteneğini kazanmasına engeldir. Tabiattan uzaklaşmak; çocuğun fiziki gelişiminin yanı sıra hissi, entelektüel ve ahlaksal gelişimini de negatif olarak etkilemektedir (Kellert, 2005, 9-10). “Çocukların temsili yollarla doğayı deneyimlemesi çağdaş toplumun sorunlu bir yönüdür.” (Onur, 2016, 231). Fakat bu, günümüzdeki koşullarda kaçınılmazdır. Temsili bir tabiat da olsa çocuklar ile tabiatı buluşturmanın metotları bulunmalıdır. Kitaplar da çocuğun temsili tecrübe vasıtalarıdır. Çocuk, kitaplarda tecrübe ettiği tabiat kadar tabiat elemanlarına dönük intiba sahibi olabilmektedir. Bugünlerde çocuklar, genellikle bu şekilde tabiatla etkileşimde bulunmaktadır.

Son tahlilde çocukların doğayla sağlıklı ilişki kurmaları, çocukların psikolojik sağlıkları ve mutlulukları açısından olumlu etkilere sahiptir.

2.3.8. Çocuk Gelişimi Açısından Çocuk Mutluluğunu Etkileyen Faktörler

Hayattaki en harika anların çoğu olumlu duygularla doludur. Çocuklarla oynarken neşe duyabiliriz; aile üyeleriyle paylaşmayı sevmek ve doğal güzelliğın huzurunda huşu duymak gibi anlarda sübjektif bir haz duygusu hissederiz. Çünkü olumlu duygular insana kendisini iyi hissettirir. Ancak, iyi hissetmenin ötesinde, olumlu duygular kısa veya uzun vadede herhangi bir işleve hizmet eder mi? Son on yılda, bunlar gibi sorular olumlu duygular anlayışımızda önemli ilerlemeler sağlamıştır.

Gelişim literatüründe Fredrickson’un geliştirdiği genişlet ve inşa et teorisine göre, olumlu duygular, karar verme modellerinin ve entelektüel, kişisel ve sosyal alanlara yatırımı yansıtan eylemlerin değişmesine yol açan genişletilmiş ve geniş bilişsel

değişiklikleri ortaya çıkarır (Fredrickson, 1998). Zamanla, bu düşünce ve eylemlerin sonuç kalıpları birikir ve uzun vadeli psikolojik, fiziksel ve sosyal kaynaklar oluşturur. Gelişim süreci boyunca bunlar zamanla kantitatif bir takım değişimlere yol açabilmesine rağmen aynı zamanda çocuğun soyut düşünmeye başlaması gibi niteliksel değişikliklere de yol açabilir (Fredrickson, 1998, 2001, 2004).

Olumlu duyguların entelektüel kaynaklar oluşturduğunu gösteren bulgular, gülümseme, dikkat, güvenli bağlanma gibi konular üzerinde yapılan bilişsel psikolojik çalışmalarla elde edilmiştir. Bu çalışmalarda bebeklerin pozitif etki gösterme ve dikkat durumları arasındaki ilişkileri incelemiş, olumlu etkilenen bebeklerin, ilginin ödüllendirici bir davranış olduğunu keşfettikleri sonucuna ulaşmıştır. Buna göre olumlu etkilenmesi yüksek olan bebekler, muhtemelen paylaşılan ilgiye karşılık vermenin ödüllendirici olduğunu görerek başkalarıyla daha ilgili ilişkiler başlatmaktadır (Nichols, Martin ve Fox, 2005).

2.3.8.1. Ebeveyn faktörü

İyi yaşamla ilgili literatürün çoğu, örneğin sevgi dolu ebeveynlere sahip olmak ya da tam tersine, bir araba kazasında ebeveynlerini kaybetmek gibi şanslar, bir bireyin hayatına etki eden ön koşullar ile ilgilidir. Bu “şanslar”, “sonuçlar” veya yaşam sonuçlarıyla aynı değildir. Yeteneklerini boşa çıkaran üstün zekalıların durumunda olduğu gibi, şanslar geliştirilemez. Aksine, insanlar hiçbir şeyle başlayıp başarılı yaşamlar oluşturmak için çok çalışın göçmenlerde olduğu gibi, hayatlarının çoğunu kötü şanslara rağmen yaparlar.

Wallace (2010) çocuk mutluluğu derecelendirmesine ve kullanılan mutluluk ölçeğine bağlı olarak, maneviyatın çocuk mutluluğundaki değişkenlerin %5-25'ini açıkladığını göstermiştir. Kendi yaşamlarında daha yüksek düzeyde anlam, amaç ve değer bildiren çocukların ebeveynleri tarafından değerlendirilmelerinde daha düşük düzeyde mutluluk bildirdikleri de görülmüştür.

2.3.8.2. Kardeş Faktörü

Kardeş faktörü özellikle kardeş sayısı bağlamında çocuk mutluluğunu etkileyen önemli faktörlerden birisi olarak öne çıkmaktadır. Demiriz ve Ulutaş'ın (2016) çalışmasında çocukların kendi öz bildirimlerine göre mutluluk puanı ortalamaları açısından; tek kardeşi olan çocukların daha düşük ortalamaya sahip oldukları, öğretmen ve anne görüşüne göre de 2 kardeşi olan çocukların daha düşük ortalamaya sahip oldukları ve gruplar arasında anlamlı fark bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kardeşler arasındaki ilişkiler insan yaşamının ilk uzun ilişkileri olması nedeniyle duygusal ve sosyal açıdan çocuğun kişilik yapısını belirleyebilmektedir. Kardeş ilişkileri genellikle belirsizlik, rekabet ve duygusal anlama özellikleriyle duygusal güç ve samimiyette ayırt edicilik şeklinde tanımlanır. Kardeşlerin arasındaki olumsuz duygular yaşam doyumunun azalması ve stres düzeylerinde yükselmeye ilişkilendirilir. Küçük çocuklarla kardeşe sahip olmayan çocukların büyük çocuklardan daha mutlu olduğunu vurgulayan araştırmacılar da olmuştur ve buna göre kardeşler arasındaki rekabet ile duygusal paylaşım, çocuk mutluluğunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Demiriz ve Ulutaş, 2016: 21-22).

2.3.8.3. Arkadaş Faktörü

Birçok çalışma, bir çocuğun popüleritesinin değil, en iyi arkadaşın varlığının pozitif ruh sağlığının önemli bir göstergesi olduğunu göstermiştir (Taylor, 2015). Yakın ilişkiler mutlulukla ilgilidir. Bununla birlikte, literatürün hemen hemen her önemli incelemesinde (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999) vurgulandığı gibi, araştırmanın çoğunun korelasyon niteliği, bu ilişkinin altında yatan nedensel mekanizmaları anlamamızı engeller. Güçlü sosyal ilişkilere sahip olmak, kişinin mutluluğun yayılmasından faydalanmasını sağlamanın bir yoludur. Framingham Kalp Çalışması'ndan 5000 kişinin derinlemesine bir sosyal ağ analizinde Fowler ve Christakis (2008), diğer bireylerle etkileşimin, özellikle de birey sosyal ağda daha

merkezi bir konumda ise, bireyin kendi mutluluğunu artırabileceğini buldu. En önemlisi de, coğrafi olarak yakın olan arkadaşlar ve komşular, birlikte yaşayan eşlere ve coğrafi olarak yakın kardeşlere (sırasıyla % 8 ve % 14) kıyasla kendi mutluluğunu daha fazla etkilemektedir (mutluluk olasılığını sırasıyla % 34 ve % 25 oranında artırmaktadır).

2.3.8.4. Oyun Faktörü

Çocuk ve oyun ayrılmaz bir bütündür. Çocuk oyun olmaksızın kendisini mutlu hissedemez. “Çocuğun, fiziksel gelişimi yönünden sağlıklı yetişmesi için beslenme, uyku gibi ihtiyaçları kadar oyuna da gereksinimi vardır (Erbay ve Saltalı, 2012, s. 250). Oyun, çocuğun kendini ifade etme şeklidir. Her ne şartta, hangi malzeme ile olursa olsun çocukların oyun oynaması lazımdır. Oyun, çocuğun hayal dünyasını geliştirmek suretiyle onu daha mutlu ve aktif bir fert yapar.

Oyun tüm çocuklar için önemli ve değerlidir. Özellikle 3-6 yaş çocuklarda, oyun hem eğlenme hem öğrenme amaçlı tercih edilmektedir (Gül, 2012, s. 29). Bundan dolayı gelişim çağı çocuklarında eğitim, olabildiğince oyun ile iç içe olmalıdır.

Oyun, yetişkinler için çok fazla önemli görülmebilir. Fakat çocuklardaki önemi çok fazladır. Bu nedenle geleneksel oyunların yanı sıra çağdaş eğitim anlayışına uygun olarak hazırlanmış oyunlar bu önemi vurgulayan ve karşılayan oyunlardır. Tüm oyunlarda güdülen en nihai amaç ise çocuğun eğlenmesi ve kendini mutlu hissetmesidir.

Bu konuda Shahidi (2011) çocukların günlük yaşamı, oyun oynamak için uygun zamanı etkiledi; anneler, zenginleştirme derslerine katılımın artması, televizyon izlemeye daha fazla zaman ayrılması, sık sık anneye dışarı çıkma ve genel olarak kardeş ve çocuk sayısının azalması nedeniyle oyun süresinin azaldığına inanıyordu. Çocuklar çoğunlukla kirlilik ve tehlikeli trafik nedeniyle kapalı alanda oynadılar. Dağınıklıktan hoşlanmamasına rağmen, anneler çocukların güvenli ve rahat olduğu

sürece evin herhangi bir yerinde oynamasına izin verdi. Çocukların tüm oyun temalarına uygun geniş bir oyuncak yelpazesi vardı; oyuncaklar çoğunlukla Günlük Aktivitelerle ilişkiliydi; kızlar Aile Bakımı ile ve erkekler Fantezi oyuncaklarıyla sık sık oynadı. Anneler oyuncakları, yaratıcılığı ve hayal gücünü ve çocuğun mutluluğunu ve öğrenimini artırmak için takdir ediyordu. Çocukların oyun partnerlerinin çoğu akraba ve yetişkinlerdi. Akraba olmayan oyun ortakları, annelerinin arkadaşlarının çocuklarıydı ve birkaçı komşularıyla oynuyordu. Annelerin çoğu, çocuğun daha fazla genç oyun partneri olmasını diledi, ancak aile değerlerinin homojenliğinden emin değilse bir oyun partneri davet etmedi. Diğer bir araştırmada Rao (2019) duygusal gelişim, çocukların ruh sağlığı ile yakından ilgilidir. Rol yapma oyunu ile duygusal gelişim arasında kuramsallaştırılan yakın bir bağlantı olduğu ifade edilmiştir.

Rao'nun(2019) araştırmasında ise çocuklar, aile bağlamına kıyasla akran bağlamında duyguları gösterme konusunda daha fazla isteklilik göstermişlerdir. Duyguları gizlemeye yönelik koruyucu motivasyonlar, daha büyük çocuklar tarafından küçük çocuklardan daha çok ve akran bağlamından ziyade aile bağlamında bildirilmiştir. Bu konuda 11 duygu düzenleme stratejisi belirlenmiş, daha büyük çocuklar, daha küçük çocuklara göre daha geniş duygu düzenleme stratejilerini uygulamışlardır. Daha büyük çocuklar, küçük çocuklara göre daha az sıklıkta rol yapma oyunu oynamışlar, ancak onların rol yapma oyunları daha yüksek bir sosyal temanın ortaya çıkmasıyla karakterize edilmiştir. Erkekler de kızlardan önemli ölçüde daha agresif ve agresif olmayan olumsuz taklit temaları yaratmıştır.

2.3.8.5. Sağlık Faktörü

Çocuk mutluluğu üzerinde önemli bir etkisi bulunan sağlık faktörünün anne sağlığından psikolojik iyi oluş haline, çocuk sağlığından yoksulluk kaynaklı sağlık sorunlarına, çocuklarda genetik rahatsızlıklardan uyku sorunlarına kadar geniş bir perspektifi bulunmaktadır.

Çocukların mutluluğu güven, sevgi gibi temel ihtiyaçların yanında sağlık ve iletişim gibi değişkenlere de bağlı olabilmektedir. Çocuklarda iyi oluş haliyle ilgili çalışmalarda ilgili değişkenlerin belirlenmesi için bu değişkenlerin çocuğun yaşamındaki önemi ve iyi oluşuna katkısı göz önüne alınmaktadır. En çok da güvenlik, sağlık, sosyallik, eğitim ve yaşam doyumu faktörlerinin öncelendiği görülmektedir. Ancak çocuklarda iyi oluş halinin belirlenmesi için birbiriyle ilişkili psikososyal ve tıbbi boyutlar bir arada çalışılmalıdır. Maslow'a göre mutlu, sağlıklı ve güvenli büyüyen çocuk gelişme ve olgunlaşmaya istekli olacak, böylece yeni güçler, beceri ve kapasiteler edinerek gelişimden keyif alacaktır. Bu durumda çocuklarda iyi oluşun bütüncül kavramsallaştırılması güvenlik ve sosyalleşme boyutlarından önce sağlık ve psikolojik açılarından gelişimsel ödevlerin birer gösterge olarak değerlendirilmesine bağlıdır. Bu noktada çocuklarda biyoloji ve psikolojik sağlığın önemi ortaya çıkmaktadır (Atan, 2020: 3-4).

Sağlıklı bir çocuğu mutlu etmenin son derece kolay olduğu bilinmektedir. Bu durumun karşılıklı oluşuna dikkat çeken B. Russell, bedenleri ve zihinleri için gerekli bakım ve ilginin sağlandığı çocukların çoğunun sağlıklı olduğunu ve en iyi insan tipinin yetiştirilmesi adına çocuklukta mutluluğun kesinlikle gerekli olduğunu belirtmektedir (Russell, 1999: 29).

Diğer yandan Victoria Erken Yıllar Öğrenme ve Gelişim Çerçevesine (2016) göre iyi oluş, doğumdan sekiz yaşına kadar bütünsel gelişimin ayrılmaz bir parçası olarak görülür. Özellikle yaşamın ilk döneminde çocuklarda psikolojik iyi oluş öz-düzenleme ve olumlu sosyal becerilerde artan gelişim olarak tanımlanır. Ayrıca mutluluk, güven, mizah ve memnuniyet gibi dışsal ve içsel davranışlar olarak da ele alınmaktadır. Yakın ve samimi ilişkiler iyi oluşun gelişmesi adına merkezi öneme sahiptir. Bu olgu yaşamın erken dönemlerinde öngörülebilir, sevgi dolu ve güvenli yakın ilişki bağlarının önemini vurgular. Ayrıca literatürde iyi oluş halinin, çocukların yaşam kalitesinin yükseltilmesiyle ilgili program ve politikalar geliştirilmesinde de dikkate

alınması gereken bir önemi olduğu üzerinde sıkça durulmaktadır. Bu önem dikkate alınarak İngiltere Sağlık Danışma Servisi ile Ruh Sağlığı Vakfı tarafından çocuklarda yüksek psikolojik iyi oluş yeterlilikleri şu şekilde tanımlanmıştır (Atan, 2020: 25);

- 1) Duygusal, zihinsel ve ruhsal açılardan gelişmek,
- 2) Karşılıklı tatmin edici ilişkileri başlatmak, geliştirmek ve sürdürmek,
- 3) Tek başına olmaktan keyif duymak ve bunu etkin bir biçimde kullanabilmek,
- 4) Başkalarının farkında olarak onlarla empati kurabilmek,
- 5) Öğrenmek ve oynamak,
- 6) Doğruyu ve yanlış ayırt edebilecek bir algı geliştirmek,
- 7) Sorunlarla ve tersliklerle yaşına uygun bir biçimde yüzleşmek, bunlardan ders çıkarmak.

Diğer yandan çocuk sağlığının biyolojik etkilerinin çocuk mutluluğunu yordayacağı kabulüyle yapılan farklı araştırmalarda akraba evliliği gibi kültürel etkenlerin sağlık sonuçları açısından incelenmesinde, akraba evliliğinin yaygın olduğu toplumlarda özürlü çocuk doğma riskinin diğer toplumlara oranla 2 kat fazla olduğu belirtilmiştir. Ayrıca akraba evliliği uygulamasının genetik hastalıkları, zihinsel ve fiziksel engelli çocukların sayısını, doğum sonrası ve öncesi yaşanan ölümleri, 5 yaş altı çocuk ölümleriyle kendiliğinden düşük vakalarını, doğuma bağlı hastalıkları artırdığı da bilinmektedir. Bu durumun da çocuk mutluluğunu birinci dereceden yordadığı açıktır (İnandı vd., 2016: 45).

2.3.8.6. Okul Faktörü

Çocuk mutluluğunda okul faktörünün daha çok okul yaşam kalitesi kavramıyla açıklanması mümkündür. Kavram, daha genel bir anlamı olan yaşam kalitesi kavramına dayanır ve yaşam kalitesi, genel, sürekli bir iyilik hali olarak ele alınır. Bu bağlamda yaşam kalitesi çalışmalarında genelde mutluluk ve tatmin oluşturan pozitif deneyimlerle bunun tersi olan negatif deneyimler ve duygulara yoğunlaşılır. Eğitim

ise genel yaşam kalitesinin önemli bir boyutu olarak ele alınır. Kavramı ilk kullananlar olarak Epstein ve McPartlan da okul yaşam kalitesini genel yaşam kalitesinin boyutlarından yararlanarak ele almış ve incelemişlerdir. Okul ortamlarının çocukların öğrenmelerini maksimum düzeye yükselten ve öğrencilerin kendilerini güvende ve mutlu hissettikleri, derslerden ve öğretmenlerinden tatmin oldukları yerler olması gerektiği konusunda herkeste bir görüş birliği vardır. Mutlu bir okul ortamı, akademik başarıyı da artıracaktır. Ayrıca okullar, öğrencilerin bireysel ve toplumsal gelişimlerinden de sorumludur. Böylece okul yaşam kalitesi, çocukların genel iyi olma hallerinin göstergelerinden biri olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda okul yaşam kalitesi, çocukların okul yaşamına adapte olmaları, okul ortamıyla bütünleşmelerinden kaynaklı genel bir mutluluk ve iyi olma hali olarak değerlendirilebilir (Sarı, 2006: 140).

Okul ortamı ve öğretmen tutumlarının, öğrencilerin kişisel gelişimi için önemli faktörler olduğu bilinmektedir. Sınıf ortamı, aktif öğrenme tarzı, öğretmen ve öğrenci arasındaki otoriter ve demokratik ilişkiler, öğrencileri müzakere ve yansıtıcı öğrenmeye dahil etme stratejilerigibi konular öncelikle okulun genel politikasına ve her öğretmene ayrı ayrı bağlı olan faktörlerdir. Ancak bu tip yaklaşımların bir bütün olarak yeterli olması da beklenmemelidir. Çünkü bu yaklaşımlar öncelikle kapsamlı ve sistematik değildir ve her öğrenciye aynı şekilde uygulanamaz. Ayrıca okulların bu yönde organize edilmesi de zor olacaktır. Bu uygulamaların nadiren tutarlı olacakları da bilinmelidir. Çünkü bir okulun kabul edilmiş genel bir politikası olsa da farklı öğretmenlerin farklı, bazen de çelişkili tutumlara sahip olmaları muhtemeldir. Ayrıca, öğretmenlerin her öğrenciye eşit şekilde yaklaşmasını beklemek gerçekçi olmayacaktır. Öğretmenler doğal olarak bazı öğrencileri diğerlerinden daha çok severler ve bazılarını hiç sevmezler. Dahası, başkalarının davranışları ve tutumları her zaman iyi örnekler değildir, tutarsızdırlar ve insanlar (öğretmenler dahil) davranışlarının ve tutumlarının diğerlerini nasıl etkilediğini her zaman

umursamayabilirler. Son olarak bu tip yaklaşımlar sınırlı kalacaktır. Dolayısıyla bu yaklaşımlar öğrencileri farklı deneyimlere maruz kalacakları okul dışı ve sonrası durumlara hazırlamış olmayacaktır (McNiff, 1985).

2.3.8.7. Öğretmen ve Ödev Faktörü

Çocukların sosyal, psikolojik ve akademik gelişimlerinin en önemli koşullarından biri de okullarında kendilerini güvende ve mutlu hissetmeleridir. Okul çağındaki çocukların mutlulukları, bir takım çevresel faktörler karşısında okuldan beklentilerile bireysel gereksinimlerin uyumu arasında oluşan duygusal bir yaşandı olarak ifade edilmiştir. Diğer yandan okul yaşamında ağır ders yükü, sınav baskıları, başarı kaygıları, aile beklentilerinin yüksekliği ve baskıları öğrenciler için önemli stres faktörleri de olabilmektedir. Stres faktörünün de bütün bireylerin olduğu gibi okul çağındaki çocukların da mutluluklarını etkilediği bilinmektedir. Bu bağlamda okul çağındaki çocukların genel iyi olma hallerinin ve mutluluklarının önemli bir göstergesini de okul yaşam kalitesi oluşturmaktadır. Okul yaşam kalitesi kavramını ilk olarak kuramsallaştıran Epstein ve McPartland'a göre bu kavram, öğrencilerin okula karşı genel memnuniyet durumları, okula olan bağlılıkları ve öğretmenlerine karşı tutumlarını ifade eden öğrenci tepkilerini ifade eder. Özellikle öğretmen-öğrenci arasında kurulacak sağlıklı iletişim kanalları ve işleyişi, öğrenme ortamının niteliğini de etkileyecektir. Diğer yandan okullarda bilgiyi aktarma, öğrenim sürecini yönetme, sınıf içi düzeni sağlama görevi öğretmenlere aittir. Ayrıca grup uyumunu sağlayarak öğrencileri bu grup içinde yaratıcı, etkin ve mutlu birer bireyler olarak yönlendirmek, öğretmenin anlayışına ve yeteneği ile sevecenliğine de bağlıdır. Bu noktada öğrenci-öğretmen ilişkisinin niteliği, öğrenciyle öğretmenin doğrudan iletişim kurabilecekleri ortamlara sahip olmaları, birbirlerini önemseyerek birbirlerine saygı ve sevgi duymaları, her birinin farklı kişisel özelliklere sahip olduğunun bilincinde olmaları ve bunu kabul etmeleri önemlidir. Okul müdürüyle öğretmenlerin öğrencilere yakınlık

göstermeleri, onlarla doğrudan iletişim kurmaları, okulda iyi bir iklim oluşturulması, öğrencilerin okullarında mutlu olmaları üzerinde son derece etkilidir. Çünkü her çocuk kendini sosyal ve duygusal açıdan güvenli hissedeceği, korkularını yenebileceği ortama ihtiyaç duymaktadır (Kaya ve Sezgin, 2017: 247).

Diğer yandan literatürde okul yaşam kalitesi kavramı üzerine yapılan çalışmalarda daha çok öğrenci üzerinde durulduğu görülmektedir. Ancak öğretmenin de eğitim sisteminin en önemli bileşenlerinden biri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle öğretmenin işini severek yapması, çalıştığı iş ortamından mutluluk duyması, kendi performansıyla öğrencilerin ve diğer çalışanların performanslarını olumlu yönde etkileyecektir. Okul yönetimiyle sağlıklı işbirliği içinde olan, öğrencileriyle sınıf içinde ve dışında iyi iletişim kurabilen, diğer öğretmenlerle de anlaşabilen bir öğretmenin okul yaşam kalitesini önemli ölçüde etkileyeceği de söylenebilir (Sarı vd., 2018: 390).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Farklı Değişkenlerin Çocuklarda Mutluluk Düzeyine Etkisine Dair Araştırmalar

Yurt Dışı Araştırmaları

Klassen (2008) çalışmasında 8-12 yaş arası çocuklarda mizaç ve mutluluk arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Katılımcılar, Orta Okanagan'daki devlet okullarıyla özel okullardan seçilen 4-6. Sınıflardaki 311 öğrenciyi ve ailelerini kapsamaktadır. Ebeveynler, Duygusal, Aktivite ve Sosyalite (EAS) Mizaç Anketi'ni (Buss & Plomin, 1984) kullanarak çocuklarının mizacını ve tek maddelik bir ölçüm kullanarak çocuklarının mutluluğunu derecelendirmişlerdir. Ayrıca çocuklar, EAS Mizaç Anketi ve Piers-Harris Çocuklar İçin Kendilik Kavramı Ölçeği, İkinci Baskı (Piers-Harris 2) (Piers & Herzberg, 2002) kullanarak kendi mizaçlarını ve yine tek maddelik bir ölçek olan Oxford Mutluluk Ölçeği, Kısa Form (Hills ve Arygle, 2002) ve Öznel Mutluluk Ölçeğini (Lyubomirsky ve Lepper, 1999) kullanarak kendi mutluluklarını da derecelendirmişlerdir. Ulaşılan sonuçlar; daha sosyal, daha az utangaç, daha az duygusal ve anksiyeteden daha bağımsız olan çocukların kendilerini değerlendirmede ve başkaları tarafından değerlendirilmede daha mutlu oldukları yönündedir. Ayrıca aktivite konusunda daha etkin olan çocuklar kendilerini daha mutlu olarak değerlendirilmiş, bu çocuklar başkaları tarafından da daha mutlu olarak derecelendirilmişlerdir. Sonuç olarak bu çalışmada mizaç ve mutluluk arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Wallace (2010) 8-12 yaş arası çocuklarda mutluluk ve maneviyat ile dini uygulamalar arasındaki ilişkileri incelemiştir. Katılımcılar, Batı Kanada'daki hem devlet okullarında hem de özel (inanç temelli) okullarda 4-6. Sınıflarda okuyan 320 öğrenciyi ve ailelerini içermiştir. Çocuklar, Öznel Mutluluk Ölçeği ve Oxford Mutluluk Anketi Kısa Formu kullanarak mutluluklarını, Manevi İyi Olma Anketini kullanarak

maneviyatlarını ve Kısa Çok Boyutlu Dindarlık / Maneviyat Ölçümü ile Dini Uygulama Ölçeğini kullanarak dindarlıklarını derecelendirmişlerdir. Ek olarak, ebeveynler çocuklarının mutluluğunu tek maddelik bir ölçü olan Yüzler Ölçeğini kullanarak derecelendirdiler. İki değişkenli korelasyonlar, dini uygulamaların çocukların mutluluğuyla ilişkili olmadığını gösterdi. Çoklu regresyon analizi, kişinin mutluluğu derecelendirmesine ve kullanılan mutluluk kriterine bağlı olarak, maneviyatın çocukların mutluluğundaki varyansın% 5-25'ini açıkladığını göstermiştir. Kendi yaşamlarında daha yüksek düzeyde anlam, amaç ve değer bulunan çocuklar, kendileri ve ebeveynleri tarafından değerlendirilen daha yüksek düzeyde mutluluk oranı bildirmişlerdir. Hiyerarşik regresyon analizleri de kişinin mutluluğu derecelendirmesine bağlı olarak maneviyatın çocukların mutluluğundaki varyansının% 6-28'ini açıkladığını göstermiştir.

James (2011) çalışmasında, ana sınıflarında otizm teşhisi konan beş öğrenci üzerinde 'Arkadaş Çevresi' (CoF) müdahalesinin bir değerlendirmesini yapmıştır. Arkadaş çevresi müdahalesi çocukların sosyal içermeye düzeyinin odak noktasını değerlendirmek için kullanılan bir deneysel tasarım ölçeğidir ve akran derecelendirmelerini hesaplamak için kullanılmıştır. Sonuçlar, çocukların sınıf içerisinde akranlıkları-arkadaşlıkları kabul ve ret kriterleri üzerinde bağımsız karar verebildiklerini ve bunun mutlulukları üzerinde pozitif etkisi olduğunu göstermiştir.

Martin (2012) ise yaptığı çalışmada yetişkinler ve çocuklar için toplumsal cinsiyet stereotiplerini kullanmıştır. Bu stereotiplerin, duygu sergileme kuralları - erkeklerin ve kadınların belirli duyguları nasıl, ne zaman ve nerede ifade edebileceğini yöneten sosyal normları uyarınca insanları sosyalleştirdiği düşünülmektedir. Mutluluk, üzüntü ve korku genellikle kadınlarla ilişkilendirilirken, öfke ve gurur daha çok erkeklerde görülür. Bu çalışma, yetişkinlerin ve çocukların sahip olduğu cinsiyet kalıp yargılarının başkalarındaki duygusal ifadeleri yorumlamalarını etkileyip etkilemeyeceğini belirlemeyi amaçlamıştır. 18 yaş ve üstü 73 yetişkin katılımcı ve 7-

10 yaş arası 63 çocuk katılımcı, erkek ve kadın yetişkinler ve çocuklar tarafından tasvir edilen duygusal ifadeleri derecelendirmiş ve sonuçlar, kabul edilebilirlik derecelendirmelerinin büyük ölçüde duygusal cinsiyet stereotiplerine uyduğunu göstermiştir. Mutluluk, üzüntü ve korku, kadınları ifade etmesi için daha kabul edilebilir olarak değerlendirilmiş, öfke ifadesi de erkekler için daha kabul edilebilir bulunmuştur. Çalışmada beklenmedik bir başka bulgu da, gurur ifadesinin erkekler göre kadınlar için daha kabul edilebilir olarak değerlendirilmesidir. Çocuklar, duygusal ifadeleri yetişkinlerle aynı şekilde değerlendirme eğilimindedir.

Taylor, (2015) çalışmasında, Yeni Zelanda'daki ilkökul çocuklarında iyi arkadaşlık ve popülerliğin mutluluk ve refah düzeylerine etkilerini araştırmıştır. Buna göre 9-10 yaş arasındaki 23 erkek ve 35 kız çocuk, ortak arkadaşlık etkinlikleri açısından en iyi arkadaşlarını belirlemişler ve arkadaşlık yakınlık ölçeğine göre en yakın 3 sınıf arkadaşıyla, diğer arkadaşlarından daha mutlu vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Day (2018) de araştırmalarında çocukların fiziksel aktivitelerinde aile etkisine odaklanmış, çocukların iyi oluş halleri ve refahıyla ilgili endişelerin olduğu bir ortamda çocuklar için kararların ebeveynler tarafından verilmesini incelemiştir. Bu tür çalışmaların çoğu ailelere statik varlıklar olarak yaklaşırken, bazı araştırmacılar aileleri sağlıklı veya parçalanmış olarak kategorize etmiş ve çocuk refahı kavramı üzerinde bazı karmaşalara da yol açmıştır. Bu çalışmada ise çocukların öznel iyi oluş halleri ve aile üyeleriyle ilişkiler arasındaki etkiyi yaşam öyküsü görüşmeleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda yaşam boyu katılım olgusunun çocukların öznel iyi oluş halleri üzerinde doğrudan etkili olduğu görülmüş ve refah kavramıyla mutluluk duygusu arasında doğrudan bir nedensellik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Rao (2019)'ya göre deduygusal gelişim, çocukların ruh sağlığı ile yakından ilgilidir. Rol yapma ya da oyun ile duygusal gelişim arasında var olan teorik bağlantıya rağmen buna ilişkin deneysel kanıtlar henüz sınırlıdır. Rao çalışmasında 7-10 yaşındaki Çinli çocuklar arasında rol yapma oyununun duygusal deneyimleri ve ifadeleriyle

bağlantılarını araştırmıştır. Sonuçta, çocuklarda öfke ve suçlanma, çaresizlik ve üzüntü, ceza-tehdit ve korku, olumlu değerlendirme ve mutluluk arasında doğrusal ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

Yurt İçi Araştırmaları

3.2. Çocuk ve Mutlulukla İlgili Araştırmalar

Ünüvar ve arkadaşlarının (2015) Türkiye ve Afganistan örneği üzerinden okul öncesi dönemdeki çocukların mutluluk algılarına yönelik çalışmalarında; çocukların “mutluluk nedir?” sorusuna verdikleri cevapların farklılaştığı görülmüştür. Bu bağlamda Afganistan’daki çocukların genellikle güvenlik ihtiyacını belirten cevaplar verdikleri, Türkiye’deki çocukların ise oyun ve etkinlik temelli cevaplar verdikleri anlaşılmıştır (Ünüvar vd. 2015).

Demiriz ve Ulutaş (2016) çocuklarda mutluluğun bazı değişkenlere göre belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında, okul öncesi çocuklarının cinsiyet, kardeş sayısı, yaş gibi değişkenlere göre mutluluk düzeylerinin belirlenmesi ve bunun mizaçla ilişkisinin ortaya konulmasını amaçlamışlar, okul öncesi kurumlara devam eden 400 çocuğun anneleri ve öğretmenleriyle birlikte çalışılarak mutluluk düzeyleri karşılaştırılmıştır. Sonuçta, cinsiyet değişkeni bağlamında erkek çocukların kız çocuklara göre mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu, çocukların yaşlarının artmasıyla mutluluk düzeylerinin de yükseldiği, çocukların kendi bildirimlerine göre iki kardeş sahibi çocukların daha mutlu oldukları, ancak anne ve öğretmen görüşlerine göre kardeşi olmayan çocukların daha mutlu oldukları görülmüştür. Mutluluk ve mizaç ilişkisi bağlamında ise anne ve öğretmen görüşlerine göre çocuklarda mutluluk düzeyleri ile mizacın sebatkarlık, sıcakkanlılık ve ritmiklik boyutları arasında pozitif, tepkisellik boyutu arasındaysa negatif ilişki olduğu ortaya konulmuştur (Demiriz ve Ulutaş, 2016).

Erginer, Erginer ve Eranıl (2017) ilkokul çocuklarında mutluluk nedenlerine ilişkin nitel araştırmalarında ilkokul çocuklarını özellikle okul ortamında mutlu eden nedenlere odaklanmışlardır. Çocukların mutlu olma nedenleri arasında; anne, baba ve öğretmenleriyle olmak, kardeşlerle ve arkadaşlarla oyun oynamak, spor, okul etkinlikleri, ödev yapmak, sürprizler ve hediyeler, tatiller ve uzak şehirlere seyahat, ağaç dikmek, ekilen ürünlerin sağlıklı büyümesi, kavganın olmaması gibi nedenler olarak bulunmuştur. Okul ortamında çocukları mutlu eden nedenler ise; arkadaşlarla oyun oynamak, sınıfta yapılan etkinlikler, öğretmenleriyle birlikte olmak, beslenme çantasındaki paylaşmak, etkinliklerde aktif ve başarılı olmak, arkadaşlarla iyi ilişkiler ve kavga etmemek olarak bulunmuştur

Çalışmada ilkokul çocuklarının mutlu olma nedenlerini belirli koşullara bağladığı, çocukları mutlu etmenin yolunun onları motive etmekten geçtiğı, çocuklarda mutluluk koşullarının kazanmak ve başarılı olmak, ilgi görmek gibi kendileriyle değil dış etkenlerle ilgili olduğu sonucuna ulaşmışlar ve bu bulgulardan hareketle çocukların yarıştırıcı ortamlarda yetişmelerinin, onların beğenilmemeleri durumunun normal olabileceği yönünde bir farkındalık kazanmalarına yardımcı olmayacağını belirtmişlerdir.

Karabay ve Aydın (2017) farklı geçmiş yaşantılara sahip çocukların mutluluk ve gelecekle ilgili görüşlerini inceledikleri araştırmalarında sokakta çalışan ve çalışmayan, farklı ekonomik düzeylere sahip çocuklardan oluşan bir çalışma grubu oluşturmuşlardır. Her iki çocuk grubu için de eğlenceli etkinliklerin en mutluluk verici eylem olduğu saptanmış, aileyle vakit geçirmek de hediye almaktan daha öncelikli ve mutlu edici bir olgu olarak belirlenmiştir (Karabay ve Aydın, 2017).

Tohum ve Tortop (2018) üstün/özel yetenekli çocuklarda mutluluk kavramının tartişıldığı çalışmalarında; özel yetenekli çocukların mutlu olmalarının onların ilgi duydukları alanlarda becerilerini geliştirmelerinde ve çevreleri ile sağlıklı ilişkiler kurmalarında belirleyici olduğunu, yapılacak eğitim, düzenleme ve planlı çalışmalarla

normal düzeydeki çocuklara kıyasla psikolojik problemler görülme ihtimali olan özel yetenekli çocukların daha mutlu olmalarının sağlanabileceğini belirtmişlerdir (Tohum ve Tortop, 2018).

Aktın (2018), sığınmacı çocukların mutluluk temalı resimleriyle ilgili araştırmasında; 7, 9 ve 10 yaş grubu sığınmacı çocukların mutluluk temalı çizimlerdeki simgeleri belirlemeyi ve bunları sosyopsikolojik bakış açısıyla değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda çocukların resimlerdeki evler, ağaçlar, bahçe ve merdiven gibi büyük nesnelere, onların geçmiş yaşantılarındaki mekanların göstergeleri olduğu anlaşılmış, bu da bu unsurların çocukların geçmişe özlemleri ve o döneme dair mutluluklarının simgeleri olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu büyük objelerin yanında eksik uzuvlu küçük insan figürleri, silik çizimlerle güneşten uzakta çizilen objeler, güneş ve koyu bulutlar gibi zıt objeler ve zıt renkler de çocukların özlem duygusunun yanında karamsar, kaygılı ve güvensizlik hisleri içinde karmaşık duygular yaşadıklarını göstermiştir (Aktın, 2018).

Aydın, Kara ve Günbey'in (2019) ilkokul yıllarında öğrencileri mutlu ve mutsuz eden öğretmen davranışlarını inceledikleri araştırmalarında; katılımcıların kendilerini en fazla mutlu eden öğretmen davranışlarını ödül verme, ilgi gösterme ve sorumluluk verme; en fazla mutsuz eden öğretmen davranışlarını ise ceza, dayak ve toplu ceza olarak belirttikleri, öğrencilerin kendilerini mutlu eden öğretmen davranışlarını; dersi sevme, derse ilgi duyma, derse katılma, öğretmeni sevme, kendini önemli hissetme, kendine güven kazanma, düşüncelerini rahat ifade edebilme, öğretmenlik mesleğini seçme gibi etkilerinin olduğu belirtilmiştir. Diğer yandan öğrencilerin kendilerini mutsuz eden öğretmen davranışlarını ise; derse katılmama, ilgi duymama, dersten soğuma, dersi dinlememe, sevmeme, öğretmenden nefret etme, uzak durma, korkma, soğuma, öğretmenle konuşmama, okuldan soğuma arkadaşlarının önünde küçük düşme, fiziksel bazı hastalıklara yakalanma, kendine güvenini kaybetme, başarısız

olmaktan korkma ve aşağılanmış hissetme olduğunu ifade etmişlerdir (Aydın vd., 2019).

Kahraman (2020) da çocuklarda bilinçli farkındalık temelli öz- yeterlik, öz şefkat ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmasında; çocukların bilinçli farkındalık temelli öz- yeterlik puanlarıyla mutluluk puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Kahraman, 2020).

Mert ve Kahraman (2018) ortaokul öğrencilerinin aile ilişkileri ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalarında; ortaokul öğrencilerinde mutluluk ve destekleyici aile ilişkileri arasında olumlu ve orta düzeyde, mutluluk ve engelleyici aile ilişkileri arasında ise olumsuz ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca engelleyici aile ilişkileri alt boyutlarının okul çocuklarının mutluluk düzeyleri üzerinde yordayıcı konumda olduğunu da belirtmişlerdir. Sonuçta destekleyici aile ilişkileri arttıkça öğrencilerin mutluluk düzeyleri de artmaktadır (Mert ve Kahraman, 2018).

Isıtan (2019) çocuklarda anne baba tutumlarının otomatik düşünceler, mutluluk ve depresyon düzeyleriyle ilişkilerinin incelendiği ve araştırmanın örneklemini 10-18 yaş arasındaki çocukların oluşturduğu çalışmasında demokratik anne baba tutumlarının mutluluk düzeyini artırdığı, olumsuz otomatik düşünceleri azalttığı, ayrıca otoriter anne baba tutumlarının ise olumsuz otomatik düşünceleri azalttığı, olumsuz otomatik düşüncelerin de mutluluğu azaltırken depresyonu artırdığı sonucuna ulaşmıştır (Isıtan, 2019).

Başusta (2019) da ergen mutluluğunun ebeveynlerin kişilik özellikleri ve evlilik çatışması açısından incelendiği çalışmasında, ebeveynlerin kişilik özellikleri ve evlilik çatışması gruplarının, ergen mutluluğu, öznel iyi oluşu ve mental iyi oluşu arasında anlamlı bir etkileşimin bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca çalışmada, ebeveynlerinin dışadönüklük faktör puanı yüksek olan ergenlerin mental iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğu, ebeveynleri uyumluluk faktör puanı yüksek olan ergenlerin mutluluk

düzeının yüksek olduğu, ebeveynleri sorumluluk faktör puanı yüksek olan ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğu, ebeveynleri zeka/hayal gücü faktörü puanı yüksek olan ergenlerin öznel iyi oluş ve mental iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine gruplar için yapılan t-testi sonucunda, ergen mutluluğunun, cinsiyet açısından farklılık göstermediği, akademik başarı ve ekonomik durum açısından incelendiğinde de akademik başarısını ve ekonomik durumunu iyi olarak değerlendiren bireylerin mutluluk düzeyinin daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Baltacı (2020) ise çalışmasında Türk ve İsveçli annelerin çocukları için kullandıkları mutluluk artırıcı stratejileri karşılaştırmıştır. Araştırmanın grubunu 1-5 yaş arası çocukları olan 100 Türk ve 100 İsveçli anne oluşturmuştur. Ulaşılan bulgular sonucunda Türk annelerin söz konusu stratejileri İsveçli annelere göre daha fazla, çalışmayan annelerin çalışan annelere göre ve lise ve altı eğitim seviyesindeki annelerin lisans ve lisansüstü eğitim düzeyindeki annelere göre daha yüksek düzeyde kullandıkları sonucuna ulaşılmış, kültürün, annelerin çocukları için kullandıkları mutluluk artırıcı stratejiler üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir (Baltacı, 2020).

Cır (2020), çocuk ve ebeveynlerinin mutluluk ve umut düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmasında anne ve babaların mutluluk düzeyi ile çocukların mutluluk düzeyi arasınd anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Cır, 2020).

Tohum (2018), 6, 7 ve 8. sınıfa devam eden özel yetenekli öğrencilerin mutluluk kavramına ilişkin metaforik algılarının incelenmesiyle ilgili çalışmasında, özel yeteneklilerin mutluluk kavramına ilişkin metaforik algılarının sınıf seviyesi ve aile gelir düzeyi arasında düşük düzeyli anlamlı ilişki bulunmuştur. Yine özel yetenekli öğrencilerin en fazla metafor ürettikleri kategoriler sırayla; fayda sağlayan olarak mutluluk, durağan olmayan bir duygu olarak mutluluk, macera olarak mutluluk, çok erken tüketilen olarak mutluluk şeklinde olmuştur (Tohum, 2018).

Namdar (2018), 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin örneklem olarak belirlendiği ve öğrencilerde umut, kaygı ve mutluluk arasındaki ilişkinin belirlenmesine dair

çalışmasında, öğrencilerde mutluluk ve umutsuzluk düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin bulunduğu, mutluluk düzeyleri arttıkça umutsuzluk düzeylerinin düştüğü, kaygı ve mutluluk düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kurt (2019), üstün zekâlı 10 ve 14 yaş aralığındaki ergenlerin duygusal zekâ ile mutluluk doyumunu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmasında, hanedeki kişi sayısı, cinsiyet, eğitim alınan kurumdan memnuniyet durumu değişkenleri açısından duygusal zekâ alt boyutları ve mutluluk düzeyinin anlamlı farklılık gösterdiği, mutluluk ve duygusal zekâ alt boyutları arasındaki korelasyon bulgularına göre, duygusal zekâ tüm alt boyutlarıyla mutluluk düzeyi ile anlamlı ilişkili olduğu, duygusal zekânın mutluluk düzeyi üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek için yapılan çoklu regresyon analizi bulgularına göre, stres yönetimi, bireylerarası, genel ruh hali ve olumlu etki alt boyutlarının mutluluğu ileri düzeyde ve anlamlı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Kurt, 2019).

Kılıç (2019) ergenlerde beden imgesi ile psikolojik sağlamlık ve mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiye dair çalışmasında, ergenlerde beden imgesi ile psikolojik sağlamlık ve mutluluk düzeyleri arasında anlamlı ilişki olduğu, ayrıca ergenlerde psikolojik sağlamlık ve mutluluk düzeyleri arasında da anlamlı bir ilişki bulunduğu, gelir düzeyi ve cinsiyetin; ergenlerin beden imgesi, mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeyleri üzerinde anlamlı farklılıklar oluşturduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Diğer yandan yaş ve sınıf seviyesinin sadece ergenlerin mutluluk düzeylerini yordadığı, yanı sıra, öğrenim görülen alan, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kardeşler içerisindeki sıra ve kardeş sayısının ise beden imgesi, mutluluk ve psikolojik sağlamlık düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna varılmıştır (Kılıç,2019).

Bayram (2016) ise ortaokul öğrencilerinin mutluluklarının yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve öz yeterlik konulu çalışmasında; algılanan sosyal destek değişkeninin, ortaokul öğrencilerinde okula ilişkin mutluluklarında anlamlı bir

yordayıcı olduğu, ayrıca bu öğrencilerin okula yönelik mutluluk düzeyleriyle algılanan sosyal destek düzeyleri arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde ortaokul öğrencilerinde öz yeterlik puanlarının artmasıyla onların okula ilişkin mutluluk puanlarının arttığı da görülmüştür (Bayram, 2016).

Yoncalık'ın (2018) lise öğrencilerinde azim, mutluluk ve umutsuzluğun yaşam doyumları ve akademik başarılarına etkisi konulu çalışmasında, azim değişkeninin mutluluk ve umutsuzluk aracı değişken olarak kullanıldığında öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisinin % 7, azim değişkeninin mutluluk aracı değişken olarak kullanıldığında öğrencilerin yaşam doyumları üzerindeki etkisinin % 41, umutsuzluk ve mutluluk aracı değişken olarak kullanıldığında öğrencilerin yaşam doyumlarını üzerindeki etkisinin % 17, mutluluğun umutsuzluk aracı değişken olarak kullanıldığında öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisinin % 17, yaşam doyumları üzerindeki etkisinin ise % 38 olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yoncalık, 2018).

Feta (2019), farklı lise türlerindeki öğrencilerin sınav kaygısı ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında; lise türlerinin sınav kaygısı düzeylerinin düşük olduğu, gerginlikle okul türleri arasında anlamlı farklılıklar bulunduğu, cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin sınav kaygısı ve mutluluk düzeyleri arasında anlamlı farklılık gözlemlendiği, sınıf düzeyi değişkenine göre mutluluk düzeyinin 11. sınıf öğrencilerinde daha yüksek görüldüğü, öğrencilerin hedefi olup olmama durumuna göre mutluluk düzeyi ile aralarında anlamlı farklılık bulunduğu, gelir durumu değişkenine göre mutluluk ile arasında anlamlı farklılık gözlemlendiği, aile ilişkisi ve anne baba tutumuna göre mutluluk düzeyi arasında anlamlı farklılık bulunduğu, son olarak okul dışı destek alma durumuyla mutluluk arasında da anlamlı farklılık olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Feta, 2019).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE GEREKÇE

4.1. Araştırmanın Yöntemi ve Gerekçesi

Çalışmada kullanılan “çocukların mutluluk davranışları” kavramından anlaşılması gereken; çocuğun mutlu olduğunu düşündüren, sıkça başvurduğu, süreklilik gösteren, genellikle eylemsellik içeren davranış örüntüleridir. Bu örüntüler çalışmada mutluluğun göstergesi ve mutluluğun dışavurumunu ifade eden davranışsal özellik anlamında ele alınmıştır.

Çocuk mutluluğuyla ilgili yapılan araştırmalarda; çocuk mutluluğunda aile faktörü, kendi içinde mutlu olan ailelerle farklı durumdaki ailelerin çocuklarına yaklaşımları arasındaki farklılıklar ve bu farklılıkların çocuk gelişimi üzerindeki etkisi, ortalama sağlıklı bir çocuğun zihinsel kapasitesinin anne babanın tutumlarını anlamlandırmak için yeterli olduğu ve bu nedenle çocukların anne baba davranışlarından doğrudan etkilendiği, çocuğun sosyalleşme sürecinin sosyal açıdan uyumlu ve mutlu olması ile ilişkili olduğu ve bu çocukların daha fazla sosyal ilişki içerisine girdikleri, okul ortamlarının çocukların yaşam doyumunu sağlamaya yönelik olarak düzenlenmesi gerektiği, oyun ile mutluluk ve kendini ifade etme arasında doğrusal bir ilişki bulunması gibi konular öne çıkmıştır.

Bunun yanında çocuk davranışlarının analizinde farklı kuramsal yaklaşımlar da mevcuttur. Özellikle çocuklarının mutluluk kavramıyla ilişkilendirilebilecek davranışsal özelliklerinin ev içi ve ev dışı, sınıf içi ve sınıf dışı ortamlarda nasıl şekillendiğinin, bu davranışların çocuk, ebeveynler ve öğretmenler tarafından nasıl gözlendiği ve anlamlandırıldığı ayrı bir önem taşımaktadır. Bu çalışmada da mutluluk göstergesi olarak değerlendirilen davranışsal özellikler, davranışın interaktif boyutunu oluşturan tarafların (çocuk, aile ve öğretmenler) bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Bu çalışma temelde çocukların, ailelerinin ve eğitim verenlerinin, mutluluk kavramıyla ilgili deneyimlerini, öykü ve davranışlarını anlamaya yönelik bir nitel araştırmadır. Nitel araştırma yönteminde veri toplama tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme ile veriler elde edilmiştir.

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, kolay örneklem yöntemine göre seçilen çocuklar, aileleri ve eğitim verenleri oluşturmuştur. Çalışmaya 8 aile, 9 çocuk ve 8 öğretmen katılmıştır. Çalışma grubunun demografik özellikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri			n
Aile N=8	Yaş	25 yaş ve altı	2
		26- 30	3
		31 yaş ve üstü	3
		Toplam	8
	Öğrenim Durumu	İlköğretim	2
		Lise	2
		Üniversite	4
		Toplam	8
Öğretmen N=8	Yaş	30 yaş ve altı	2
		31 yaş üstü	6
	Kıdem	1-5 yıl	3
		6-10 yıl	3
		11 yıl ve üstü	2
		Toplam	8
Çocuk N=9	Yaş	6 yaş ve altı	2
		7 yaş -10 yaş	3
		10 yaş ve üstü	4
	Sınıf	Okul öncesi	2
		1-4	3
		5-8	4
	Kardeş sayısı	Kardeş yok	3
		1 kardeş	4
		2 kardeş ve üstü	2

Tablo incelendiğinde ailelerin yaşlarının 2 kişi 25 yaş ve üstü, 3 kişi 26 -30 yaş arası ve 3 kişi ise 31 yaş ve üzerindedir. Çalışmaya katılan ailelerin öğrenim durumu

bakıldığında 2 kişi ilköğretim, 2 kişi lise ve 4 kişi ise üniversite mezunudur. Öğretmenlerin yaşları incelendiğinde 2 kişi 30 yaş ve altı, 6 kişi 31 yaş ve üstüdür. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri ise 1-5 yıl arasında 3, 6-10 yıl aralığında 3 ve 11 yıl ve üstü mesleki deneyime sahiptirler. Çocuk katılımcıların yaşları incelendiğinde 6 yaş ve altı 2 çocuk, 7- 10 yaş arası 3 çocuk, 10 yaş ve üstü 4 çocuk olduğu görülmektedir. Çocukların gittikleri sınıf gruplarının dağılımına bakıldığında 2 çocuk okul öncesi, 3 çocuk ilköğretim ve 4 çocuk ise ortaokul öğrencisi olduğu görülmektedir. 3 çocuk tek çocuktur. 4 çocuğun bir kardeşi vardır. 2 çocuğun ise iki ve ikiden fazla kardeşi bulunmaktadır.

4.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada aile görüşme formu, öğretmen görüşme formu ve çocuk görüşme formu veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Görüşme formu oluşturulmasında ilgili literatür incelenmiştir. Bu doğrultuda görüşme formları hazırlanmıştır. Geçerlik kanıtları uzman kanıları alınarak sağlanmıştır. Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde demografik bilgiler, ikinci bölümde ise mutluluk davranışları ile ilgili 4 soru yer almaktadır.

4.4. Verilerin Analizi

Veri analiz yöntemi olarak betimsel analiz kullanılmış, yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda toplanan veriler ayıklanarak özetlenmiştir. Daha sonra veriler örülü hale getirilerek tablolaştırılmıştır. Son aşamada ise toplanan verilerin ne anlama geldiğine ilişkin sistematik yorumlama gerçekleştirilerek verilerdeki anahtar faktörlerin ortaya çıkması amaçlanmıştır. Araştırmada ailelerden alınan doğrudan aktarımlar “A” öğretmen görüşmeleri “Ö” çocuklardan alınan alıntılar “Ç” ve yanlarına görüşme sayısı yazılarak kodlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

5.1. Aile Bakış Açısına Göre Çocuğun Mutluluk Davranışları

İlkokul çocuklarının mutluluk davranışları bağlamında, ailelerin bakış açısına göre çocuklarının mutluluk göstergelerini oluşturan ev içi davranış özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 Aile Bakış Açısıyla Ev İçinde Çocuk Mutluluğu

▪ Kendisine sarılmak	▪ Büyüdüğünü farketmesi
▪ Anlaşıldığını hissetmesi	▪ Kendisiyle sohbet edilmesi
▪ Resim yapmak	▪ Duygu ve düşüncelerini anlatabilmesi
▪ Başkalarıyla kıyaslanmamak	▪ “Aferin” almak
▪ Bir şeyleri başarmak, tek başına bir işi yapmak	▪ Arkadaşlarını eve davet etmek
▪ Evcilik oynamak	▪ Oyunlarda lider olmak
▪ Müzik dinlemek	▪ Telefon/tablette oyun oynamak

Tablo 1 incelendiğinde ailelerin bakış açısına göre, kendisine sarılmak, anlaşıldığını hissetmek, resim yapmak, başkalarıyla kıyaslanmamak, bir şeyleri başarmak, evcilik oynamak, büyüdüğünü fark etmesi, kendisiyle sohbet edilmesi, duygu ve düşüncelerini anlatabilmesi, “aferin” alması, arkadaşlarını eve davet etmesi, oyunlarda lider olması gibi mutluluk göstergeleri çocukların ev içi davranışsal özelliklerini oluşturduğu görülmektedir.

Ailelerden A4, çocuğunun mutluluk davranışını “Çocuk eğer anlaşıldığını hissediyorsa kendini daha iyi ifade ediyor. Anne-babanın onu yargılamaması da bir etken. Evde serbestlik, gün içindeki kendine ait olan şeyleri çocuğun kendisine yaptırmak” şeklinde aktarıırken, A1, “Büyüdüğünü hissetmek, onu mutlu eder. Kilo almak boyunun uzaması gibi” olarak A6, ise “Çocuğum evde onu en çok ne mutlu ediyorsa onu yapıyor. Örneğin evcilik oynamak bebekleriyle konuşmak ve onlara bir anne gibi sevgi şefkat ve saygı göstermek gibi” şeklinde çocuğunun mutluluk

davranışlarını oluşturan ev içi davranış özelliklerini ifade etmeye çalışmıştır.

5.2. Aile Bakış Açısına Göre Çocuğun Mutluluk Göstergelerini Oluşturan Ev Dışı Davranış Özellikleri Nelerdir?

İlkokul çocuklarının mutluluk göstergeleri bağlamında, ailelerin bakış açısına göre çocuklarının mutluluk göstergelerini oluşturan ev dışı davranış özellikleri Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 2 Aile Bakış Açısıyla Ev Dışında Çocuk Mutluluğu

▪ Tatile gitmek	▪ Pikniğe gitmek
▪ Arkadaşları ile vakit geçirmek	▪ Sevdiği/istediği bir şeyi almaya gitmek
▪ Parkta oyun oynamak	▪ Arkadaşının evine gitmek
▪ Bisiklet sürmek	▪ Alışveriş yapmak
▪ Baba ile vakit geçirmek	▪ Yüzme
▪ Uçurtma uçurmak	▪ Kursa (satranç, gitar, spor) gitmek

Tablo 2 incelendiğinde ailelerin bakış açısına göre, tatile gitmek, arkadaşları ile vakit geçirmek, parkta oyun oynamak, bisiklet sürmek, baba ile vakit geçirmek, uçurtma uçurmak, pikniğe gitmek, sevdiği bir şeyi almaya gitmek, arkadaşının evine gitmek, alışveriş yapmak, futbol oynamak, kursa (satranç, müzik, spor) gitmek gibi mutluluk davranışları çocukların ev dışı davranışsal özelliklerini oluşturduğu görülmektedir.

Ailelerden A5, çocuğunun ev dışı mutluluk davranışlarını “*Tatile gitmek çocuğumu çok mutlu eder. Denizde yüzmek, kumla oynamak, doğa ile içiçe olmak onu rahatlatır*” şeklinde ifade ederken bir anne çocuğunun babası ile geçirdiği zamanlarda daha mutlu olduğunu şu cümlelerle anlatmıştır.

Çocuklarım babaları ile gezdiklerinde, bir yere yemek yemeye gittiklerinde daha doğrusu birlikte vakit geçirdiklerinde çok mutlu olurlar. Sakinleşirler. Babaları ile sohbet etmeyi hatta evin içinde boğuşmayı çok severler. Babalarının veli toplantısına gitmesi bile çocuklar için ayrı bir sevinç oluyor sanki (A3).

A6,çocuklarının arkadaşları ile vakit geçirmesini “*çocuklarım sakin yapılı çocuklar oldukları için kendileri gibi kavgacı olmayan çocuklar ile oyun oynamayı severler. Çünkü zarar vermezler, zarar görmek istemezler buda onları çok mutlu eder*” şeklinde belirtmiştir.

A2,çocuğunun mutluluk davranışı özelliğini çocuğun hafta sonu gittiği müzik kursuna bağlamıştır. Bu durum şu şekilde ifadelere yansımıştır.

Çocuğum hafta sonunu ip ile çekiyor, gitar kursuna gidiyor. Bir iki şarkı çalmaya başladığı için çok mutlu oluyor. Çocuklar yeni bir şeyler öğrenince mutlu oluyorlar. Kursta yeni arkadaşlar tanıdı. Okul dışında farklı bir çevresi olması onu mutlu ediyor (A2).

A1, çocuğunun ev dışı mutluluk davranışını spor aktivitelerine bağlayarak “*oğlum üçüncü sınıfa giderken hafta sonu yüzme kursuna gitti. Gittiği o dönemde daha mutlu ve sakin bir çocuktü. Şimdi pandeminin de etkisiyle hep tablette oyun oynuyor. Mutluluğunu gösterdiği davranışları azaldı.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

5.3. Aile Bakış Açısıyla Okulda Çocuk Mutluluğu

Tablo 3 İlkokul Çocuklarının Eğitim Ortamlarında Davranış Özellikleri

Aile Bakış Açısına Göre Eğitim Ortamları	
▪ Arkadaşları ile iletişim halinde olmak	▪ Sınıf gezilerine katılmak
▪ Öğretmeninden takdir görmek	▪ Okul kutlamalarında yer almak (23 Nisan, 29 Ekim)
▪ Arkadaşları tarafından beğenilmek	▪ Tenefüslerde oyun oynamak
▪ Anlaşıldığını hissetmek	▪ Ödev yapmak

Tablo 3 incelendiğinde ailelerin bakış açısına göre, arkadaşları ile iletişim halinde olmak, öğretmeninden takdir görmek, arkadaşları tarafından beğenilmek, sınıf gezilerine katılmak, okul kutlamalarında yer almak, tenefüslerde oyun oynamak gibi mutluluk davranışları çocukların eğitim ortamları davranış özelliklerini oluşturduğu görülmektedir.

Ailelerden A1, çocuğunun eğitim ortamı mutluluk davranışını “*öğretmenleriyle birlikte etkinlik yapması arkadaşlarıyla oyun oynaması iletişim kurması eşyalarını paylaşması*” olarak görüşünü belirtmiştir. A4, “*Çocuğum milli bayramlara katıldığında, şiir okuduğunda kendini mutlu hisseder.*” sözleriyle ifade etmiştir. A6, “*Çocuklarım öğretmen ve arkadaşlarından hep saygı beklerler düşüncelerine öğretmen ve arkadaşlarının önem verdiğini görmek onları hep mutlu eder. Örneğin öğretmenin onlara aferin demesi onları ödüllendirmesi ve arkadaşlarının onlardan överek bahsetmesi çocuklarımı mutlu eder*” ifadesi ile eğitim ortamlarında arkadaş ilişkileri ile öğretmen takdirinin çocukları mutlu ettiği yönde görüşünü bildirmiştir. A7, “*çocukların sınıfça gittikleri tiyatro, sinema, piknik gibi etkinlikler onları mutlu eder*” şeklinde mutluluk davranışı özelliğini açıklamıştır. A8, “*ödevlerini yapması sorumluluğunu yerine getirerek okula giderse mutlu olur*” olarak düşüncelerini aktarmıştır.

5.3. Aile Bakış Açısına Göre Çocukta Mutluluk Oluşturan Özelliklerin Kaynağı Nelerdir?

Tablo 4 Aile Bakış Açısıyla İlgili Çocukların Mutluluk Kaynakları

Aile Bakış Açısına Göre Çocuğun Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Özelliklerin Kaynağı Nelerdir?	
▪ Aile	▪ Sevgi
▪ Temel ihtiyaçların karşılanması	▪ Sosyal çevre

Tablo 4 incelendiğinde ailelerin bakış açısına göre, aile, temel ihtiyaçların karşılanması, sevgi ve sosyal çevre gibi faktörler çocukların mutluluk davranışlarının kaynağını oluşturduğu görülmektedir.

Çocukların mutluluk kaynağının aile olmasına yönelik A6, “*Çocukların en önemli mutluluk kaynağının aile olduğunu düşünüyorum. Ailede sevgi saygı varsa eğer çocuklarda mutlu olurlar. Ailede huzur ve güven ortamı çocukların hep mutlu ve*

huzurlu olmasına katkısı olduğunu düşünüyorum. Çocuklarda ailede ne görürse onu yaparlar. Ve bu mutlulukların hep uzun süreceği düşüncesindeyim.” şeklinde görüşünü bildirmiştir. A4, “*çocukların aç kalmaması yani temel ihtiyaçlarının karşılanmadan çocuklar mutlu olamaz.”* diyerek düşüncelerinden bahsetmiştir. A3, ise yalnız çocukların mutlu olmadıklarını “*kardeşi olmayan veya arkadaş ilişkilerinde problem olan çocukların mutlu olma ihtimalleri daha azdır”* sözleriyle açıklamıştır.

5.4. Öğretmen Bakış Açısıyla Sınıfta Çocuk Mutluluğu

Tablo 5 İlkokul Çocuklarının Sınıf İçi Davranış Özellikleri

Öğretmen Bakış Açısına Göre Öğrencilerin Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Sınıf İçi Davranış Özellikleri Nelerdir?	
▪ Derslere aktif katılım sağladığında	▪ Ödül aldığı anda
▪ Drama ve oyun yöntemiyle işlenen derslerde	▪ Söz hakkı verildiğinde
▪ Olumlu dönütler aldığı anda	▪ Arkadaş ilişkilerinin iyi olduğu durumlarda
▪ Müzik etkinliklerine katıldığında	▪ Sınıfça video izlendiğinde
▪ Resim, müzik ve beden eğitimi derslerine katıldıklarında	

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin bakış açısına göre, derslere aktif katılım, drama ve oyun yöntemiyle işlenen dersler, olumlu dönütler aldığı anda, müzik etkinliklerine katıldığında, ödül aldığı anda, söz hakkı verildiğinde, arkadaş ilişkilerinin iyi olduğu durumlarda, sınıfça video izlendiğinde gibi mutluluk davranışları öğrencilerin sınıf içi davranış özelliklerini oluşturduğu görülmektedir.

Öğretmenlerden Ö8, “*Derste kullanılan drama ve oyun yöntemi ile derslere aktif katılım hem keyifli oluyor hem de çocukları çok mutlu ediyor.”* şeklinde sınıf içi mutluluk davranışlarını ifade etmiştir. Ö7, müzik ve mutluluk arasındaki ilişkiyi “*Dans Saati; Ders sonrası eğlenceli ve ritmik şarkılar eşliğinde dans ediyoruz. Müziğin ritmine uymak çocukları mutlu ediyor, hareketli şarkılar sayesinde*

enerjilerini atabiliyorlar. Şarkının sözlerine uygun hareketleri var, bu hareketleri öğrenip şarkıya uygun dans edebilmek çocuklarda özgüveni destekliyor.” ifadeleriyle açıklamıştır. Ö1, “Aktivite yaparken mutlu oluyorlar. Durağanlıktan hoşlanmıyor. Ders anlatıldıktan sonra video izleyerek pekiştirmek, anılarını anlattırmak, arkadaşlarıyla iletişim kurup ortak bir şeyler yapması gibi durumlarda çocukların mutlulukları artıyor.” sözleriyle öğrencilerin sınıf içi mutluluk gösteren davranış özelliklerini belirtmiştir. Ö3, “Olumlu davranışlarından sonra ödüllendirildiği zaman, sorumluluk verildiği zaman, ders işlenirken oyun içerikli etkinliklerin olması, kendini ifade etmesine ve kendini gerçekleştirmesine izin verildiği zaman arkadaşlarıyla iş birliği yaparken daha fazla mutlu olduklarını gözlemliyorum.” şeklinde düşüncesini belirtmiştir. Ö4, İlkokul öğrencilerinin kendilerini dinledikleri, rahatladıkları ve aktif oldukları derslerde daha mutlu olduklarını “Teneffüs aralarında çok mutlu oluyor. Resim müzik beden eğitimi gibi derslerden çok hoşlanır.” cümleleriyle dile getirmiştir.

5.5. Öğretmen Bakış Açısıyla Sınıf Dışında Çocuk Mutluluğu

Tablo 6 İlkokul Çocuklarının Sınıf Dışı Davranış Özellikleri

Öğretmen Bakış Açısına Göre Öğrencilerin Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Sınıf Dışı Davranış Özellikleri Nelerdir?
<ul style="list-style-type: none">▪ Teneffüslerde oyun oynamak▪ Arkadaşları ile birlikte sinema ve tiyatroya gitmek▪ Bahçe etkinliklerine katıldıklarında▪ Pikniğe gitmek

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenlerin bakış açısına göre, teneffüslerde oyun oynamak, arkadaşları ile birlikte sinema ve tiyatroya gitmek, bahçe etkinliklerine katılmak, pikniğe gitmek gibi mutluluk davranışları öğrencilerin sınıf içi davranış özelliklerini oluşturduğu görülmektedir.

Öğretmenlerden Ö8, “Sınıf dışında teneffüste arkadaşları ile oyun oynamak, arkadaşları ile gidilen tiyatro veya sinema onları çok mutlu ediyor” ifadesiyle sınıf dışı mutluluk davranışlarını oluşturan davranış özelliklerini açıklamıştır.

Ö7, okul bahçesinde yapılan etkinliklerin çocukları nasıl etkilediğini “*Farklı malzemelerle zenginleştirilmiş oyun etkinlikleri; Eve gitme zamanı yaklaşınca bahçeye çıkıyoruz. Bahçede çocukların oyun malzemeleriyle onların gelişim düzeylerine uygun şekilde parkur düzenleniyor. Bu etapları başarıyla tamamlamak çocuklarda ‘yapabilirim’ duygusunu geliştiriyor. Bu durum özgüveni desteklerken çocuklarda yeterlilik hissini oluşturuyor ve mutluluk sağlıyor.*” cümleleriyle açıklamıştır.

5.6. Öğretmen Bakış Açısıyla Ailede Çocuk Mutluluğu

Tablo 7 İlkokul Çocuklarının Aileye Yönelik Davranış Özellikleri

Öğretmen Bakış Açısına Göre Öğrencilerin Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Aileye Yönelik Davranış Özellikleri Nelerdir?
<ul style="list-style-type: none">▪ Aile ile vakit geçirmek▪ Anne ve baba ile sağlıklı iletişim kurma▪ Aile ile kahvaltı yapmak/ yemek yemek▪ Telefon/tablet alınması / kullanımına izin verilmesi

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin bakış açısına göre, aile ile vakit geçirmek, anne ve baba ile sağlıklı iletişim kurma, aile ile kahvaltı yapmak, yemek yemek, telefon tablet gibi teknolojik iletişim araçlarına ulaşım gibi etkenler aileye yönelik mutluluk göstergelerini oluşturan davranış özellikleri olarak görülmektedir.

Ö2, “*Aile bireyleriyle iletişimin olumlu olması okula yansımaktadır. Öğrencinin kendisini daha iyi ifade etmesini sağlamaktadır. Öğrenci anlaşıldığında ve kendini anlatabildiğinde daha mutlu olmaktadır. Bu durum gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.*” şeklinde öğrencilerin aileye yönelik mutluluk göstergelerini oluşturan davranış özelliklerini aktarmaktadır.

Ö5, “*Onları anlayan sorunlarına daha gerçekçi çözümler üreten anne baba çocukları okulda da kendini daha iyi anlamda ifade ediyor. Böylece anne baba çocuk üçgeni daha sağlıklı kuruluyor. Çocuk anne babasıyla daha sağlıklı iletişim kuruyorsa*

daha mutlu çocuk oluyor bu mutluluk da başarıya gidiyor.” sözleriyle aile ile geçirilen nitelikli zamanların mutluluğa etkisini ifade etmiştir. Ö6 ise “Ev içi yaşantılarını arkadaşlarıyla paylaştıklarında, aileden biri almaya geldiğinde mutlu oldukları yüzlerine yansır. Ayrıca ailesiyle yemek yapması bir de anne-babanın telefon kullanımına izin vermeleri çocukların mutluluklarını artırmaktadır.” olarak düşüncelerini açıklamıştır.

5.7. Öğretmen Bakış Açısıyla Çocuk Mutluluğunun Kaynakları

Tablo 8 İlkokul Çocuklarının Mutluluk Kaynakları

Öğretmen Bakış Açısına Göre Çocuğun Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Özelliklerin Kaynağı Nelerdir?
<ul style="list-style-type: none">▪ Sevgi dolu bir ortamda büyüme▪ Eleştirilmemek▪ Çocuğun kendini değerli hissetmesi▪ Yapabilirim / Özgüven▪ Aktif katılım sağlamak

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin bakış açısına göre, sevgi dolu bir ortamda büyüme, eleştirilmemek, çocuğun kendini değerli hissetmesi, yapabilirim/özgüven duygusu ve çocuğun bulunduğu ortamlarda aktif katılım sağlaması gibi durumlar mutluluk davranışlarının kaynağını oluşturduğu görülmektedir.

Ö4, öğrencilerinin mutluluk kaynağını “*çocuğun kendini değerli hissetmesi bir birey olarak görmesi özgüveni kazanması saygı görmesi düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmesi. Azarlanmak ve kızılmaktan hoşlanmamaktadır.*” ifadeleri ile belirtmiştir. Aynı şekilde Ö7, “*Çocuğun kendini değerli hissetmesi, yapabilirim duygusu, özgüven, aktif katılım*” olarak öğrencilerinin mutluluk kaynaklarını sıralamıştır.Ö8, öğrencilerinin mutluluk kaynağını etkinliklerin planlamasına bağlayarak “*Öğrencinin yaşına seviyesine ve ihtiyaçlarına göre olduğu zaman mutluluk kaçınılmaz*” sözleriyle ifade etmiştir.

5.8. Çocuk Bakış Açısıyla Okulda Mutluluk

Tablo 9 İlkokul Çocuklarının Sınıf İçi Davranış Özellikleri

İlkokul Çocuklarının Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Sınıf İçi Davranış Özellikleri Nelerdir?	
▪ Sohbet etmek	▪ Çizgi film izlemek
▪ Arkadaşlarımla oyun oynamak	▪ Beden eğitimi derslerine katılmak
▪ Resim yapmak	▪ Şarkı söylemek
▪ Yaptığım resmin sınıf panosuna asılması	▪ Beğenilmek /onaylanmak
▪ Öğretmenimin oyun oynatması	▪ Kitap okumak
▪ Öğretmenimin video izletmesi	▪ Sınıfta alkışlanmak/ödül almak

İlkokul çocuklarının mutluluk davranışlarını oluşturan sınıf içi davranış özellikleri incelendiğinde, sohbet etmek, arkadaşlar ile oyun oynamak, resim yapmak, yaptığım resmin sınıf panosuna asılması, öğretmenimin oyun oynatması, öğretmenimin video izletmesi, çizgi film izlemek, beden eğitimi derslerine katılmak, şarkı söylemek, beğenilmek /onaylanmak, kitap okumak, sınıfta alkışlanmak/ödül almak gibi özellikler taşıdığı görülmektedir.

Ç2, “ Şarkı söylediğimde arkadaşlarım tarafından alkışlanmak, onaylanmak, yaptığım resmin sınıf panosuna asılması” şeklinde düşüncelerini aktarmıştır. Ç4, “Koşmayı seviyorum öğretmenin derste video izletmesi oyun oynayarak etkinlik yaptırması bize şarkı söylemesi hikaye ve masal anlatması beni çok mutlu ediyor.” ifadeleri öğretmenlerin sınıf içi mutluluk davranışı özelliklerine benzerlik göstermektedir.

Ç7, “Sınıf içerisinde arkadaşlarımla bana iyi davranması, okula gitmek, ödevimi yaptığımda öğretmenimin bana “aferin” demesi beni mutlu ediyor.resim yapmakta beni ayrı mutlu ediyor.” sözleriyle sınıf içi mutluluk davranışını oluşturan özelliklerini aktarmıştır. Ç9, “Sınıf arkadaşlarımla birlikte etkinlik yapmayı seviyorum. Beden eğitimi, fen bilimleri kısacası tüm derslerde arkadaşlarımla etkinlik yapmayı seviyorum.” genel bir ifadeyle düşüncelerini belirtmiştir.

5.9. Çocuk Bakış Açısıyla Okul Dışında Mutluluk

Tablo 10 İlkokul Çocuklarının Sınıf Dışı Davranış Özellikleri

İlkokul Çocuklarının Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Sınıf Dışı Davranış Özellikleri Nelerdir?	
▪ Babam ile oyun oynamak	▪ Masal dinlemek
▪ Kardeşlerimle oyun oynamak	▪ Ailecek gezmek
▪ Anneme yardım etmek	▪ Uyurken annemin yanımda olması
▪ Ailem ile alışveriş yapmak	▪ Odamı toplamak

İlkokul çocuklarının mutluluk davranışlarını oluşturan sınıf dışı davranış özellikleri incelendiğinde, baba ile oyun oynamak, kardeş ile oyun oynamak, anneye yardım etmek, aile ile alışveriş yapmak, masal dinlemek, ailecek gezmek, uyurken annenin yanında olması, odasını toplamak gibi durum ve zaman dilimlerini kapsadığı görülmektedir.

Ç5, “Annemle gezmek oyun oynamak, babamın evde bizimle ilgilenmesi, kardeşlerimle oyun oynamak annemin saçıyla oynamak gece onunla uyumak, annem olmazsa kardeşlerimle birlikte uyumak.” ifadesiyle, Ç1, “Yemek yaparken anneme yardım etmek, babamın masal anlatması , odamı kendim toparlamam” sözleriyle düşüncelerini ifade etmişlerdir.

5.10. Çocukların Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Öğretmen/ Okul/ Sınıf/ Akran gibi Eğitim Ortamlarına Yönelik Davranış Özellikleri Nelerdir?

Tablo 11 İlkokul Çocuklarının Eğitim Ortamlarında Davranış Özellikleri

Çocukların Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Eğitim Ortamları Davranış Özellikleri Nelerdir?	
▪ Öğretmenimin başımı okşamaması/ sarılması	▪ Anlaşıldığımda
▪ Söz hakkı aldığımda	▪ Oyun oynadığımda
▪ Sınıf başkanı seçildiğimde	▪ Birilerine yardım ettiğimde

İlkokul çocuklarının eğitim ortamlarında mutluluk davranışlarını oluşturan davranış

özellikleri incelendiğinde, çocukların öğretmenlerinin başını okşaması/sarılması, söz hakkı alması, sınıf başkanı seçilmesi, anlaşılması, oyun oynaması, birilerine yardım etmesi, paylaşımda bulunduğu zamanlarda kendilerini mutlu olduğu görülmektedir.

Ç3, öğretmen ile öğrenci ilişkisinin mutluluk ile olan bağına “*Öğretmenimin başını okşaması bana sarılması, eşyalarımı arkadaşlarımla paylaşmam koşarak yarış yapmak*” cümleleriyle dile getirmiştir. Çocukların parmak kaldırdığında söz hakkı almalarının onları ne kadar mutlu ettiğini Ç6 “*Parmak kaldırdığımda öğretmenimin söz hakkı vermesi okulda başkan seçilmek beni çok mutlu eder*” ifadesiyle, bir gruba liderlik yapmanın mutluluk ile ilişkisini Ç8, “*Sınıfta söz almak, başkan seçilmek öğretmene yardım etmek.*” sözleriyle aktarmışlardır.

5.11. Çocuk Bakış Açısıyla Mutluluğun Kaynağı

Tablo 12 İlkokul Çocuklarının Mutluluk Kaynakları

Çocukların Mutluluk Davranışlarını Oluşturan Özelliklerin Kaynağı Nelerdir?
<ul style="list-style-type: none">▪ Sevgi ve saygı gördüğümde▪ Kendimi özgürce ifade ettiğimde▪ Kendi kararlarımı verebildiğimde▪ Ödüllendirildiğimde▪ Özgür olduğumda

Çocukların mutluluk davranışlarını oluşturan özelliklerin kaynağı incelendiğinde, çocuklar sevgi ve saygı gördükleri, kendilerini özgürce ifade ettikleri, kendi kararlarını verebildikleri, ödüllendirildikleri, özgür oldukları durumları mutluluklarının kaynağı olarak görmektedirler.

Ç3, “*Kendimi özgürce ifade ettiğim zaman, saygı sevgi gördüğüm zaman.*” ifadesiyle, Ç1, “*Bana karışılmaması istediklerimi yapmak, kendim karar vermek.*” cümlesiyle, Ç5, ise “*Ödüllendirilmek, sevilme, saygı görmek*” şeklinde mutluluk davranışlarını oluşturan davranış özelliklerinin kaynaklarını ifade etmişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Aile bakış açısına göre çocukların mutluluk göstergelerini oluşturan ev içi davranış özellikleri; kendisine sarılmak, anlaşıldığını hissetmek, resim yapmak, başkalarıyla kıyaslanmamak, bir şeyleri başarmak ve tek başına bir işi yapmak, evcilik oynamak ve müzik dinlemek, büyüdüğünün fark etmek, kendisiyle sohbet edilmesi, duygu ve düşüncelerini anlatabilmesi, aferin almak, arkadaşlarını eve davet etmek, oyunlarda lider olmak, telefon ve tablette oyun oynamak olarak belirlenmiştir. Bu durum anne baba tutumlarının ve özellikle de ev içi davranış denetimlerinin, çocukların mutluluk düzeylerini etkileyen benlik algıları arasındaki ilişkilere dair çalışmalarla uyumlu bulunmuştur (Kaya ve Öz, 2020; Kırman ve Doğan, 2017). Özellikle demokratik tipteki ailelerde ve ev içi davranış denetiminin baskıcı olmadığı ortamlarda çocukların interaktif ya da karşılıklılık yönleri olan kendisiyle sohbet edilmesi, arkadaşlarını eve davet edebilmesi, oyunlarda lider olması gibi davranışlarının mutluluk göstergesi olabilme olanağı daha da artmaktadır.

Ayrıca çocuğa kişisel gelişimi için bireysel yeteneklerini kullanma ve açığa çıkarabilme olanağının tanınması açısından resim yapmak ve telefonda/tablette oyun oynamak imkânlarının sunulması da önemli görülmüştür. Her ne kadar genel bir eğilim olarak telefonda/tablette oyun oynamak çocuklar için zararlı kabul edilse de bu durum ölçülü ve planlı uygulandığı takdirde çocuğun bireysel yeteneklerinin açığa vurulması için önemli fırsatlar sunabilmektedir. Dolayısıyla telefonda/tablette oyun oynamanın sadece bir ödül ya da eğlence aracı olarak değil, ebeveynler tarafından çocuğun kendini geliştirme olanaklarından birisi olarak da değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca çocuğun anlaşıldığını hissetmesi ile kendini daha iyi ifade etmesi arasındaki ilişki de çocukların özsaygı düzeylerinin anne baba tutumlarından etkilendiğini ve kendini ifade etmenin bir özsaygı göstergesi olduğunu ifade etmesi açısından önemlidir.

Yine ailelerin bakış açısına göre, çocukların ev dışı davranışları arasında sayılan; parkta oyun oynamak, bisiklet sürmek, baba ile vakit geçirmek, uçurtma uçurmak, pikniğe gitmek, sevdiği bir şeyi almaya gitmek, arkadaşının evine gitmek, alışveriş yapmak, futbol oynamak, kursa (satranç, müzik, spor) gitmek gibi mutluluk göstergelerinin sosyal gelişim bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu göstergesel davranışlar incelendiğinde baba ile vakit geçirmenin dikkat çekici özelliği öne çıkmaktadır. Kültürümüzde çocukların ev içinde anne ile zaten sıkça vakit geçirdikleri bilinmektedir. Bunun nedeni geleneksel toplumlarda çocuk bakımıyla birinci derecede ilgilenen kişinin anne olması olarak gösterilebilir. Baba ile vakit geçirmek ise bir ev dışı davranış olarak günlük rutinin dışında olumlu bir karşılıklı ilişkiye dayanan bir mutluluk davranışı olarak göze çarpmaktadır. Toplumsal etkileşim kapsamında değerlendirilebilecek kursa gitmek, alışveriş yapmak gibi davranışların ise çocuğun sosyal gelişiminde özsaygıyı ve kendini iyi hissetme durumunu artırdığı görülmektedir.

Çocuğun mutluluk davranışını oluşturan eğitim ortamlarındaki davranış özelliklerinde ise; arkadaşlarıyla iletişim halinde olmak, öğretmeninden takdir görmek, arkadaşları tarafından beğenilmek, sınıf gezilerine katılmak, okul kutlamalarında yer almak, teneffüslerde oyun oynamak davranışları sıralanmıştır. Aile görüşmelerinden elde edilen sonuçlarda da çocukların öğretmenlerinden ve arkadaşlarından saygı beklemesi, onlar tarafından önemsendiğini hissetmesi, ev içi davranış özelliklerinde görülen aferin almak ve anlaşıldığını hissetmek davranışlarıyla uyumlu ve karşılıklıdır. Dolayısıyla çocuğun önemsendiğini hissetmesinin onun sosyal gelişiminde ve özsaygısının yerleşmesinde önemli olduğu açıkça görülmektedir denilebilir. Bu durum da ilköğretim öğrencilerinin başarı düzeyleriyle ilgili yapılan farklı çalışmalarla desteklenmektedir (Nimsi, 2006).

Çocukların mutluluk kaynaklarının incelenmesinde de aile, temel ihtiyaçların karşılanması, sevgi ve sosyal çevre faktörlerinin öne çıktığı görülmektedir. Bu faktörlerin hiyerarşik bir sıralama düzleminde değil, birbirini tamamlayan faktörler olarak ele alınması daha gerçekçi olacaktır. Dolayısıyla aile, sosyal çevre, sevgi ve temel ihtiyaçların karşılanması, çocuk mutluluğunun dört farklı boyutunu oluşturan bir bütündür. Bu durum da çocuk mutluluğunu

yordayan aile ve okul faktörleriyle ilgili yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Göcen, 2015).

Öğretmen bakış açısına göre öğrencilerin mutluluk göstergelerini oluşturan sınıf içi davranış özellikleri; derslere aktif katılım, drama ve oyun yöntemiyle işlenen dersler, olumlu dönütler aldığıında, müzik etkinliklerine katıldığıında, ödül aldığıında, söz hakkı verildiğinde, arkadaş ilişkilerinin iyi olduğu durumlarda, sınıfça video izlendiğinde olarak sıralanmıştır. Bu davranış özelliklerinin ortak noktası çocukların özbenlik saygılarının gelişimi olarak belirtilebilir. Çocuğun psikososyal gelişiminde çocuğun olumlu davranışlarının onaylanması önemlidir. Bu açıdan ödül almak, söz hakkı verilmesi gibi davranışsal özelliklerin çocuğun özsaygısının gelişiminde önemli bir yeri vardır.

Yine öğrencilerin mutluluk davranışlarını oluşturan sınıf dışı davranış özellikleri de; teneffüslerde oyun oynamak, arkadaşları ile birlikte sinema ve tiyatroya gitmek, bahçe etkinliklerine katılmak, pikniğe gitmek gibi davranışlardır. Bu davranışların ortak noktası ise toplumsallaşma ve interaktif davranış modelleri olmasıdır. Ayrıca söz konusu davranışların sosyal yeterlilik açısından da önemli olduğu bilinmektedir.

Öğretmenlerin bakış açısına göre, aile ile vakit geçirmek, anne ve baba ile sağlıklı iletişim kurma, aile ile kahvaltı yapmak, yemek yemek, telefon tablet gibi teknolojik iletişim araçlarına ulaşım gibi etkenler de aileye yönelik mutluluk davranışlarını oluşturan davranış özellikleri olarak görülmektedir. Aileye yönelik mutluluk davranışlarının başında aileyle vakit geçirmek ve ebeveynle sağlıklı iletişim kurmanın olması çocuğun aile içi davranışlarının aile üyeleri tarafından olumlu karşılanmasıyla önemini göstermektedir.

Yine öğretmenlerin bakış açısına göre, sevgi dolu bir ortamda büyümek, eleştirilmemek, çocuğun kendini değerli hissetmesi, yapabilirim/özgüven duygusu ve çocuğun bulunduğu ortamlarda aktif katılım sağlaması gibi durumlar mutluluk davranışlarının kaynağını oluşturmaktadır. Bu unsurların ortak noktası ise çocuğun sosyal gelişimi üzerinde doğrudan etkili faktörler olmasıdır.

Çocukların mutluluk davranışlarını oluşturan sınıf içi davranış özellikleri; sohbet etmek, arkadaşlar ile oyun oynamak, resim yapmak, yaptığım resmin sınıf panosuna asılması, öğretmenimin oyun oynatması, öğretmenimin video izletmesi, çizgi film izlemek, beden eğitimi derslerine katılmak, şarkı söylemek, beğenilmek /onaylanmak, kitap okumak, sınıfta alkışlanmak/ödül almak gibi özellikler taşımaktadır. Bu özelliklerin toplumsallaşmada karşılıklı iletişim gerektiren davranışlar olması önemlidir.

Çocukların kendi bakış açılarına göre mutluluk davranışlarını oluşturan sınıf dışı davranış özellikleri; baba ile oyun oynamak, kardeş ile oyun oynamak, anneye yardım etmek, aile ile alışveriş yapmak, masal dinlemek, ailecek gezmek, uyurken annenin yanında olması, odasını toplamak gibi durum ve zaman dilimlerini kapsamaktadır. Bu davranışlarda çocuğun güvenlik duygusu ve ailesinin yanında olduğunu hissetmesinin önemli olduğu anlaşılmaktadır.

İlkokul çocuklarının eğitim ortamlarında mutluluk davranışlarını oluşturan davranış özellikleri incelendiğinde, çocukların öğretmenlerinin başını okşaması/sarılması, söz hakkı alması, sınıf başkanı seçilmesi, anlaşılması, oyun oynaması, birilerine yardım etmesi, paylaşımında bulunduğu zamanlarda kendilerini mutlu olduğu görülmektedir. Bu faktörlerde ise çocuğun sosyal yeterlilik düzeyinin ve özsaygısının gelişimi açısından ayrıca değerlendirilmelidir.

Çocukların mutluluk davranışlarını oluşturan özelliklerin kaynağı incelendiğinde, çocuklar sevgi ve saygı gördükleri, kendilerini özgürce ifade ettikleri, kendi kararlarını verebildikleri, ödüllendirildikleri, özgür oldukları durumları mutluluklarının kaynağı olarak görmektedirler. Bu özelliklerden çocukların kendilerini özgürce ifade edebilmelerinin özsaygının temeli olduğu bunun da temellerinin ailede atıldığı konusu öne çıkmaktadır.

Mutluluk kavramı en geniş anlamıyla öznel ve psikolojik refah, hazlar ve sağlık kavramlarının bir şemsiyesidir. Psikolojide sağduyunun yalın bir temsili olarak görülen mutluluğun subjektif özelliği öne çıkmakta ve dolayısıyla bireysel mutluluk kavramı önem

kazanmaktadır. Yine psikolojik açıdan mutluluğun olumlu duygular ve öznel iyi oluş hali ile de ifade edilebildiği anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda çocukların devam ettirilebilir olumlu duygulara sahip olmaları ve öznel iyi oluş hallerinin sürdürülmesi açısından çeşitli faktörlerin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu faktörlerin başında ebeveyn faktörü olarak isimlendirilebilecek aile tutum ve davranışları gelmektedir. Araştırmada çocukların aileleriyle birlikte vakit geçirmeleri en önemli mutluluk davranışlarının birincisini oluşturmaktadır. Ebeveynler açısından ayrı ayrı değerlendirildiğinde ise anne faktörünün daha çok ontolojik güvenlik duygusunun ve sağlıklı bağlanmanın gerçekleştiği alan olması çocukların mutluluğunu birinci dereceden etkilemektedir. Babayla geçirilen vakitler ise sosyal yeterlilik ve özsaygı gelişimi açısından daha anlamlı bulunmuştur.

Çocuk mutluluğunu etkileyen bir diğer faktör olarak arkadaş çevresi ise bu çalışmada öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı davranış özellikleriyle uyumluluk göstermektedir. İyi bir arkadaş edinme ve popüleritenin gelişmesinin mutluluğu etkilediği bilinmektedir. Bu çalışmada da öğretmen bakış açısına göre öğrencilerin sınıf içi davranış özelliklerinden olan olumlu dönütler alma, ödül alma, söz hakkı verilme, arkadaş ilişkilerinin iyi olması gibi durumlar arkadaş çevresinin mutluluk üzerindeki doğrudan etkisini yordayan etmenler olarak öne çıkmaktadır. Sınıf dışı davranış özelliklerinde de arkadaşlarıyla birlikte sinema ve tiyatroya gitmekle oyun oynamak, pikniğe gitmek ve bahçe etkinliklerine katılmak yine arkadaş faktörünün güçlü sosyal ilişkiler kurmaktaki önemini hatırlatmaktadır.

Oyun faktörünün mutluluk, iyi olma hali ve yaşam doyumu açısından önemi bilinmektedir. Çocuk açısından oyun yoksa mutluluk yoktur. Bu bağlamda oyun, beslenme ve uyku kadar önemli bir gereksinim oluşturmaktadır. Diğer taraftan oyun, çocuk için sadece bir eğlence aracı değil, aynı zamanda kendini ifade etme şeklidir. Hayal dünyasının gelişimi ve sosyal yeterliliğin sağlanmasında oyunun önemi de bilinmektedir. Bu nedenle araştırmamız boyunca çocukların davranış özellikleri içerisinde geçen oyunlarla ilgili sonuçlar ve analizler aynı zamanda bir sosyalleşme, eğitim ve yaşamsal ihtiyaç açısından da değerlendirilmelidir.

Öneriler

Araştırmacılar İçin Öneriler

- Öğretmen tutumlarının ocuk tarafından nasıl algılandığı ve ayırt edildiği de farklı çalışmalarla ortaya konmalıdır.
- Ebeveyn tutumlarının ocuk tarafından nasıl algılandığı ve ayırt edildiği de farklı çalışmalarla ortaya konmalıdır.
- Çocuğunun kendi kendini tanınması ve mutluluğu üzerine çalışmalar yapılmalıdır.
- Çocukların ben merkezci yapıları ve mutlulukları arasındaki ilişkiyi inceleyen başka çalışmalar da yapılabilir.

Politika Uygulayıcıları İçin Öneriler

- Politika uygulayıcıları açısından ocuk mutluluğuyla ilgili olarak Türkiye'nin sosyo-kültürel özgünlüğu çerçevesinde toplumsal yapının farklı değişkenlerini de içeren yeni araştırmalar desenlenmeli ve araştırma sonuçlarına uygun politikalar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aktın K (2018) Sığınmacı Çocukların Mutluluk Temalı Resimlerinden Yansımalar. *Elementary Education Online*, 17(3): 1524-1547
- Aral N, Kandır A, Yaşar M.C (2000) *Okulöncesi Eğitim ve Anasınıfı Programları*. (Ya-Pa Yayınları, İstanbul).
- Atan A (2020) *5-6 Yaş Çocuklarda Psikolojik İyi Oluş: Bir Model Önerisi ve Ebeveynler ile Öğretmenlerin Kişilik Tipleri, Ego Durumları ve Psikolojik İyi Oluş Düzeylerinin Yordayıcı Rolü*, Doktora Tezi Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Atlı G. (2002) *Aile ve Çocuk Eğitimi Üzerine Sohbetler* (Etüt Yayınları, İstanbul).
- Aydın B, Günbey M, Kara, E (2019) İlkokul Öğrencilerini Mutlu ve Mutsuz Eden Öğretmen Davranışları ve Bu Davranışların Etkileri. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi *SBE Dergisi*, 9(1):69 – 92.
- Baltacı K (2020) *Türk Ve İsveçli Annelerin Çocukları İçin Kullandıkları Mutluluk Artırıcı Stratejilerinin Karşılaştırılması*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Başal H. A (2005) *Okul Öncesi Eğitim* (Morpa Yayınları, İstanbul).
- Başaran M. Özçelik A.D (2020) Kırsalda Yaşayan Çocukların Mutluluğa İlişkin Algıları: Mutluluk nedir? Nasıl mutlu ederler? Nasıl mutlu olurlar? *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49(1): 400-429.
- Başusta B (2019) Ergen Mutluluğunun Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri Ve Evlilik Çatışması Açısından İncelenmesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bayram E (2016) Ortaokul Öğrencilerinin Mutluluğunun Yordayıcıları Olarak Algılanan Sosyal Destek ve Öz-Yeterlik, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

- Begum S, Jabeen, S. Awan, A. B (2014) Happiness: A Psycho-Philosophical Appraisal. *The Dialogue*. 9(3):313-325.
- Berger P L (2002) “*Dinî ve Toplumsal Kurumların Değişimi*”, *Din ve Modernlik Toplum Bilim Yazıları I*, 1.B., çev. Adil Çiftçi, *Ankara Okulu Yay.*, Ankara, 121-174.
- Biçer M (1994) Ankara İl Merkezindeki Anasınıfları İle Uygulama Anaokullarının Fiziki Özellikler Açısından Kıyaslanarak Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Büyükdüvenci S (1993) *Aristoteles'te Mutluluk Kavramı*, *Felsefe Dünyası*: 9:41–45.
- Cır K.G (2020) Çocukların Ve Ebeveynlerinin Mutluluk Ve Umut Düzeylerinin Karşılaştırılması, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çağlayan N (2014) Zihinsel Engelli Bireylerin Eğitiminde Görsel Sanatlar Dersinin Yeri ve Önemi. Karabük Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1).
- Çelik E, Tuğru, B, Yalçın, S.S (2002) Dört-Altı Duygusal Yaşlar Arasındaki Anaokulu Çocuklarının Yüz İfadesiyle Kendilerini, Anne-Babalarını ve Öğretmenlerini Algılaması *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 22: 29-39.
- Çetinkaya Z (2007) Masalların Türkçe Öğretimindeki Yeri ve Önemi (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Day John (2018) Stored Experiences About Physical Activity Participation, Family Membership And Happiness. Ph.D., , Canterbury Christ Church University
- Demirel Ö, Kaya Z (2005) *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (Ankara: Pegem Yayıncılık).
- Demiriz S, Ulutaş İ (2016) Çocuklar Ne Kadar Mutlu? Bazı Değişkenlere Göre Çocuklarda Mutluluğun Belirlenmesi, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1): 16-24.
- Demirok İ., Alphan, Y.Ş. Süsen, Y (2014) Mutluluğu Ararken: Teorik Yaklaşımlar ve Psikoterapiye Yönelik Çıkarımlar Mutluluğa Yönelik Teorik Yaklaşımlar, *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2014, 1(2):40-54.

- Diener E (1984) Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*. 95(3). 542-575.
- Diener E (2009) Assessing Subjective Well-Being: Progress and Opportunities. In *Assesing Well-Being: The Collected Works of Ed Diener*. Springer.
- Diener E, Scollon, C. N. Lucas, R. E (2009) The Evolving Concept of Subjective Well-being: The Multifacted Nature of Happiness. In *Assesing Well-Being: The Collected Works of Ed Diener*. Springer.
- Erbay F, Saltalı, N. D (2012) Altı yaş çocuklarının günlük yaşantılarında oyunun yeri ve annelerin oyun algısı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2).
- Erginer A, Erginer E, Eranıl, A.K (2017) *İlkokul Çocuklarının Mutluluk Nedenleri*, 26. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi*, (Pegem Akademi Yayınları, Ankara).
- Ersoy H (2010) Başkurt çocuk oyunları. *Millî Folklor* 22(86). Web: <http://www.millifolklor.com> (04/01/2020)
- Feldman F (2008) Whole Life Satisfaction Concepts of Happiness. *Theoria*. 74: 219-238.
- Feta M (2019) Farklı Lise Türlerindeki Öğrencilerin Sınav Kaygısı İle Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Flohr John W, Miller, Daniel C, Debeus, R (2000) “EEG Studies With Young Children” *Music Educators Journal*, (87):2, Reston: The National Association for Music Education, 28–32.
- Fredrickson B L (2001) The role of positive emotions in positive psychology. The Broaden and-Build Theory of Positive Emotions. *American Psychologist*. 56(3):218-226.
- Fredrickson B L (2003) The value of positive emotions: The emerging science of positive psychology is coming to understand why it’s good to feel good. *American Scientist*. 91(4):330-335.
- Fowler J.H, Christakis N.A (2008) Estimating peer effects on health in social networks. *J Health Econ*, 27:1400-5.

- Gander J.M., Gardiner, H.W (2004) *Çocuk ve Ergen Gelişim*, (İmge Kitabevi, Ankara).
- Giannotti F, Cortesi F, Sebastiani T, Ottaviano S (2002) Circadian Preference, Sleep And Daytime Behaviour in Adolescence. *J. Sleep Res* 2; 11(3): 191- 199.
- Göcen G (2015) 11-12 Yaş Grubundaki Çocukların Minnettarlıkları ve Hayat Memnuniyetlerine Etki Eden Aile İle İlgili Faktörler *Değerler Eğitimi Dergisi* 13(29): 83-116
- Gül Ö (2012) Oyun ve Hareket Temelli Büyük Kas Beceri Eğitim Programlarının 4-5 Yaş Çocukların Büyük Kas Becerilerine Etkisinin Karşılaştırılması. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Güneş M. Güneş H (2008) *Öğretmen ve Öğrenciler İçin Yaşayan Çocuk Oyunları*, (Ankara: Anı yayıncılık).
- Güney E. C (1971) *Folklor Ve Halk Edebiyatı* (İstanbul: MEB Yayınevi).
- Gürkan T (2008) Erken Çocukluk Dönemi Ve Okulöncesi Eğitim. Şefik Yaşar (Ed), Okul Öncesi Eğitime Giriş (1-19). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gürkan T. Gökçe E (1999) *Türkiye’de ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim*. (Siyasal Kitabevi, Ankara).
- Gürün O.A (1984) *Çocuğumuzu Tanıyalım* (İstanbul, İnkılâp Yayınevi).
- Hodges Donald A (2000) “Implication Of Music and Brain Research” *Music Educators Journal* Reston: The National Association for Music Education 87(2):17– 22.
- Hughes Scott F (2013) Romanticizing Children With Pleasure: Encouraging Children's Happiness İn Primary School Classrooms, Queens University
- Huizinga J (1995) Homo ludens. oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme. (Çev. M., A. Kılıçbay). Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi.
- Isitan G (2019) Anne Baba Tutumlarının Otomatik Düşünceler Mutluluk Ve Depresyon Düzeyleriyle İlişkilerinin İncelenmesi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- James Rebecca (2011) Evaluation Of The 'Circle Of Friends' Intervention Used To Support Autistic Students In Their Regular Classroom. Thesis, University Of Nottingham
- Jones C. H. D, Ball H (2014) Exploring Socioeconomic Differences in Bedtime Behaviours and Sleep Duration in English Preschool Children. *Infant and Child Development*, 23(5):518–531. <http://doi.org/10.1002/icd.1848>.
- Kağıtçıbaşı Ç (2010) *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi* (İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları).
- Kahraman B.D (2020) Çocuklarda Bilinçli Farkındalık Temelli Öz- Yeterlik, Özşefkat ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Kangal A (2013) Mutluluk Üzerinde Kavramsal Bir Değerlendirme ve Türk Haen Halkı İçin Bazı Sonuçları, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44):214-233.
- Karabay Ş.O Aydın D G (2017) Farklı Geçmiş Yaşantılardan Gelen Çocukların Mutluluk ve Gelecek ile İlgili Görüşleri *Elementary Education Online* 16(4): 1816-1828.
- Karademir Ç (2014) Güzin Abla Köşesi'nin Akılcı Duygusal Davranışçı Yaklaşımın Temel Kavramları Açısından İncelenmesi *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 4(5): 147-175.
- Karatay H (2007) Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3): 463-475.
- Kaya Ö Ö (2007) Rıfat Ilgaz'ın Eserlerinde Çocuk ve çocuk Eğitimi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya Y, Öz F (2020) Ergenlerin Benlik Algısı Üzerinde Algılanan Ebeveyn Tutumlarının ve Bağlanma Stilllerinin Rolü: Bir Yapısal Eşitlik Modellemesi, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2020;11(2):106-114
- Kaya A, Sezgin M (2017) Ortaokul Öğrencilerinin Mutluluklarının Eğitim Stresi ve Okul Yaşam Kalitesi Tarafından Yordanması, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 41:245-264.

- Kellert S R (2002) *Experiencing Nature: Affective, Cognitive and Evaluative Development in Children* Children and Nature: Psychological, Sociocultural, and Evolutionary Investigations (ed. Peter H. Kahn, Jr., Stephen R. Kellert). Cambridge: The MIT Press. Linley, A. P. , Joseph, S.
- Harrington S, Wood A. M (2006) Positive Psychology: Past, present, and (possible) future. *The Journal of Positive Psychology*. 1(1): 3-16.
- Kılıç P (2019) Ergenlerde Beden İmgesi İle Psikolojik Sağlık Ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişki, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Perihan Kılıç, İstanbul.
- Kırman A, Doğan Ö (2017) Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışması, *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 4(1):29-60.
- Klassen A. N. (2008) *The Contribution Of Temperament To Children's Happiness*, University Of British Columbia
- Kurt Y (2019) Üstün Zekâlı 10 Ve 14 Yaş Aralığındaki Ergenlerin Duygusal Zekâ İle Mutluluk Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- Kwong Diana (2016) *Using Art And Dialogue To Promote Kindergarten Children's Emotional Awareness.*, Concordia University
- Louv Richard (2017) *Doğadaki Son Çocuk*. çev. Ceyhan Temürcü. 17.bs. (Ankara: Tübitak Yayınları).
- Mert A Kahraman, M (2018) Ortaokul Öğrencilerinin Aile İlişkileri Ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 14(3): 1070-1081.
- Namdar A (2018) Bir Grup Öğrencide Umut, Kaygı Ve Mutluluk Arasındaki İlişki, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Neece C. L, Green S. A, Baker B. L (2012) Parenting Stress and Child Behavior Problems: A Transactional Relationship Across Time. *American Journal on Intellectual and*

Developmental Disabilities, 117(1), 48–66. <http://doi.org/10.1352/1944-7558>
[117.1.48](#).

Nirun N (1994) *Aile ve Kültür* (Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları).

Oğuzkan F, Oral G (2003) *Okul öncesi eğitimi*. İstanbul: M.E.B. Basımevi.

Oktay A (2010) *Okul Öncesi Eğitim Ve İlköğretimin Çocuğun Yaşamındaki Yeri Ve Önemi*.

A. Oktay (Ed.) İlköğretime Hazırlık Ve İlköğretim Programları 1-20 (Ankara, Pegem Akademi).

Onur B (2016) *Çocuk, Çevre, Doğa: Çevre ve Yurttaşlık Eğitimi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Özçelik M (2014) Masal nedir ne değildir? *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 756:461-464.

Özdemir A.A, Ramazan O. (2012) Oyuncağa Çocuk, Anne ve Öğretmen Bakış Açısı, *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 2(1:155-190).

Pesen A (2015) Ebeveynlerin “Çocuk” Kavramına Yükledikleri Metaforlar, *Turkish Studies International Periodical for the Languages*, 10(15):731-748.

Rohner Ronald P (1998) Current Directions in Psychological Science. 7, (5):157-161

Russell B (1999) *Eğitim Üzerine*, Çeviren: Nail Bezel (Say Yayınları, İstanbul).

Ryan R. M. Deci E L (2001) On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*. 52:141-166.

Sarı M (2006) Okul Yaşam Kalitesi: Tanımı, Değişkenleri ve Ölçülmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(32):139 - 151.

Sarı M, Canoğulları E. Yıldız E. (2018) Öğretmenlerin Okul Yaşam Kalitesi Algıları ile Mesleki Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 47 Sayfa: 387-409 387

Saygılı S (2012) *Çocuk Psikolojisi* (Nesil Yayınları, İstanbul).

Senemoğlu N (2012) *Gelişim Öğrenme ve Öğretim* (Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara).

Şimşek T (2002) *Çocuk Edebiyatı* (Rengârenk Yayınları, Ankara).

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.(2009).Aile ve Toplum Dergisi. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

- Taylor C. (2015) *The Role Of Friendships In Children's Happiness And Wellbeing* (Doctoral Dissertation, Massey University).
- Tezcan M (2012) *Çocuk Sosyolojisi*. 2. bs. (Anı Yayıncılık, Ankara).
- Tohum M, Tortop H.S (2018) Üstün/özel Yetenekli Çocuklarda Mutluluk, *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 5(2): 90-99.
- Tohum M (2018) Özel Yetenekli Öğrencilerin Mutluluk Kavramına İlişkin Metaforik Algılarının İncelenmesi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Türkçe Sözlük 2. (7. Baskı). Türk Dil kurumu Yayınları-505/2;Ankara 1983: 914.
- Uslu M (2007) “Çocuklarda Ve Gençlerde Müzik Eğitiminin Önemi Üzerine Bir Değerlendirme” *Müzik Ve Bilim Uluslararası Hakemli Bilim Ve Çocuk Dergisi* 6446:7.
- Ünal S. Ada S. (2003) *Sınıf Yönetimi* (Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul).
- Ünüvar P, Çalışandemir F Tagay Ö. Amini F (2015) Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Mutluluk Algısı (Türkiye ve Afganistan Örneği) *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (34):1-22.
- White Randy (2006) Young Children's Relationship with Nature: Its Importance to Children's Development & the Earth's Future. *The Coalition for Education in the Outdoors*. (16)221-270.
- Yalçın İ (2015) İyi Oluş ve Sosyal Destek Arasındaki İlişkiler: Türkiye’de Yapılmış Çalışmaların Meta Analizi *Türk Psikiyatri Dergisi*. 26(1):21- 32.
- Yavuzer H (2003) *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer H (2004) *Çocuk Psikolojisi* (Remzi Kitabevi, İstanbul).
- Yıldırım E (2002) *Kişisel Gelişimin Sosyolojisi* (Hayat Yayınları, İstanbul).
- Yoncalık O (2018) Lise Öğrencilerinde Azim, Mutluluk Ve Umutsuzluğun Yaşam Doyumları Ve Akademik Başarılarına Etkisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yörükoğlu A (2004) *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar* (Özgür Yayınları, İstanbul).

EKLER

EK-1

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Sayın Katılımcı,

Aşağıda Doç. Dr. Ergin Erginer danışmanlığında yürüttüğüm“**Aile, Eğitimciler ve Kendi Bakış Açılıyla Çocukların Mutluluğu**” yüksek lisans tezimin görüşme formu yer almaktadır. Sizden beklenen hazırlanan sorulara içtenlikle yanıt vermenizdir. Kişisel bilgilerinize yer verilmeyecek ve yanıtlar sadece çalışma kapsamında değerlendirilecektir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Fatma Nur Şahin

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Yaş: ()

Cinsiyet: ()

Kıdem: ()

Sınıf Mevcudu: ()

Özel gereksinimli öğrenci mevcudu: ()

SORULAR

1. Öğrencilerinizin mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğünüz sınıf içi davranış özellikleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız
2. Öğrencilerinizin mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğünüz sınıf dışı davranış özellikleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız
3. Öğrencilerinizin mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğünüz aileye yönelik davranış özellikleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız
4. Mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğünüz özelliklerin kaynağı ile ilgili davranış özellikleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız

VELİ GÖRÜŞME FORMU

Sayın Veli,

Aşağıda Doç. Dr. Ergin Erginer danışmanlığında yürüttüğüm “**Aile, Eğitimciler ve Kendi Bakış Açılıyla Çocukların Mutluluğu**” yüksek lisans tezimin görüşme formunun yer almaktadır. Sizden beklenen hazırlanan sorulara içtenlikle yanıt vermenizdir. Kişisel bilgilerinize yer verilmeyecek ve yanıtlar sadece çalışma kapsamında değerlendirilecektir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Fatma Nur Şahin

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Yaş: () Cinsiyet: () Meslek: ()
Öğrenim Durumu () Çocuk sayısı: ()

SORULAR

1. Çocuğunuzun mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğünüz ev içindeki davranış özellikleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız
2. Çocuğunuzun mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğünüz ev dışı davranış özellikleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız
3. Çocuğunuzun mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğünüz öğretmen/okul/sınıf/akran gibi eğitim ortamlarına yönelik davranış özellikleri nelerdir? Örneklerle açıklayınız
4. Çocuğunuzun mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğünüz özelliklerin kaynağı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Sevgili Öğrenci,

Aşağıda Doç. Dr. Ergin Erginer danışmanlığında yürüttüğüm“**Aile, Eğitimciler ve Kendi Bakış Açılıyla Çocukların Mutluluğu**”yüksek lisans tezimin görüşme formunun yer almaktadır. Senden beklenen hazırlanan sorulara içtenlikle yanıt vermendir. Kişisel bilgilerine yer verilmeyecek ve yanıtlar sadece çalışma kapsamında değerlendirilecektir. Katılımın için teşekkür ederim.

Fatma Nur Şahin

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

DEMOGRAFİK BİLGİLER

Yaş: () Cinsiyet: () sınıf: ()
Kardeş sayısı ()

SORULAR

1. Mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğün sınıf içindeki davranış özelliklerin nelerdir? arkadaşlarını görme, grup etkinliklerine (masal, şarkı söyleme, oyun oynama, darma, resim yapma vb. gibi) katılma gibi örneklerle açıklayabilirsin
2. Mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğün sınıf dışı davranış özelliklerin nelerdir? evde eşyalarını koruma, onları toplama vb. annesinin sesini duyması gibi örneklerle açıklayabilirsin
3. Mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğün öğretmen/okul/sınıf/akran gibi eğitim ortamlarına yönelik davranış özelliklerin nelerdir? örneklerle açıklayınız
4. Mutluluk davranışlarını oluşturduğunu düşündüğün özelliklerin kaynağı ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?